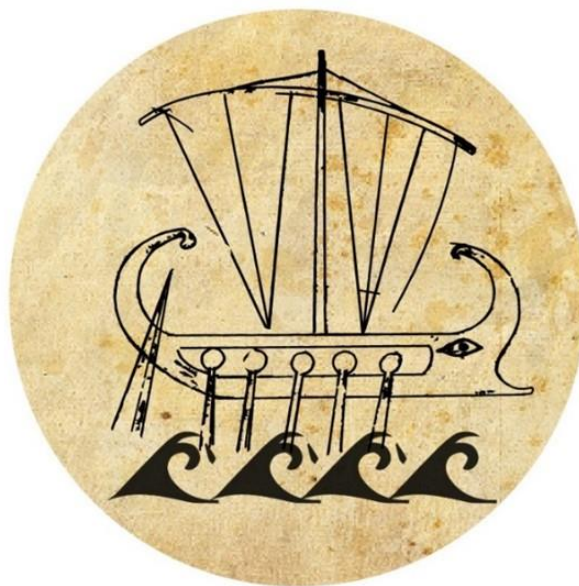

5^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
Σύλλογος Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας
«σὺν Ἀθηνᾶ»

16-18 Δεκεμβρίου 2022
Καβάλα - Διαδικτυακά

philosophia.ancilla@gmail.com, www.synathena.gr

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ:

Ελληνική Εταιρεία Εγκληματολογίας

ΕΝΤΥΠΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

[Σύνδεσμος παρακολούθησης όλου του συνεδρίου.](#)

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1. **Αρμάος**, Ιάκωβος-Αντώνιος, Υπ. Δρ. Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ, *Πολιτική φιλοσοφία, πολιτική επικοινωνία & παραβατικές συμπεριφορές: όρια & πραγματικότητα*
2. **Βλάχου**, Βασιλική, Επ. Καθηγήτρια Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, *Εγκλημα και απονομή δικαιοσύνης: η προσέγγιση της κλασικής σχολής ως ορόσημο για τον 18^ο αιώνα & ο απόηχός της σήμερα*
3. **Βορβής**, Κωνσταντίνος, Συγγραφέας «*Επιτήρηση & Τιμωρία: Η Γέννηση της Φυλακής*» – *Οι παρατηρήσεις του Μισέλ Φουκώ για την παραβατικότητα & τον εγκλεισμό & η προέκτασή της στην σύγχρονη πραγματικότητα*
4. **Βουγιουκλής**, Θωμάς, Ομ. Καθηγητής Μαθηματικών ΔΠΘ, *Αξίωμα, Νόμος. Το περί Λογικής αίσθημα*
5. **Γιαλατζή**, Δέσποινα, Υπ. Δρ. Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας, Εργαστήριο Σημειωτικής SemioLab ΑΠΘ, *Μια σημειωτική ανάλυση της ιδεολογίας του εγκληματία στο μυθιστόρημα Εγκλημα & Τιμωρία του Φιόντορ Ντοστογιέφσκι*
6. **Γιώτη**, Ηλέκτρα Π., Υπ. Δρ. Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ, Μαρία Π. **Κρανιδιώτη**, τ. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ & Πελαγία Ι. **Παπανικολάου**, Δρ. Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ, *Μια διαχρονική, πανελλαδική διερεύνηση των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας (ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ)*
7. **Γκρέμου**, Μαρία Ελένη, Κοινωνιολόγος - Εγκληματολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, MSc Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Υπ. Διδάκτωρ ΠΑΔΑ, *Παραβατικότητα & η σχέση της με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής & Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ)*
8. **Δημητράτος**, Νικολάος Γ., Αν. Καθηγητής Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ, *Δράστες εκ πεποιθήσεως & εκ συνειδήσεως*
9. **Δημουλάς**, Κωνσταντίνος Β., Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας ΑΠΘ, Ερευνητής Βιοψυχοανάλυσης, Οργανισμός Ψυχοβιοαναλυτικής Μόρφωσης «*ἐκ τῶν ὑστέρων*», *Βιοψυχολογική τεκμηρίωση του γεγονότος της εγγενούς επιθετικότητας προς παραβατικότητα*
10. **Δρίτσας**, Γιώργος, Υπ. Δρ. Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ, «*Κατάσταση εξάιρεσης*» & κρατική εξουσία: *αναψηλαφώντας τα θεμέλια του εσωτερικού ελέγχου της καθημερινής πολιτικής ζωής*
11. **Ζαραφονίτου**, Χριστίνα, Καθηγήτρια Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο & Έλλη **Ανίτση**, Υπ. Δρ. Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο *Από την τιμωρία στην τιμωρητικότητα:-Σκοπιμότητα και λειτουργία της ποινής (ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ)*
12. **Κάλφα**, Μαρία, Κοινωνιολόγος-Ανθρωπολόγος, Δρ. Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ, «*Ανήλικοι παραβάτες*»: *η σχέση φύλου, ηλικίας & παραβατικότητας*
13. **Καρατσιουμπάνης**, Αρχιμ. Αμβρόσιος Αριστοτέλης, Υπ. Δρ. Θεολογίας ΑΠΘ, *Το δικαίωμα στην αυτοκτονία, η παραβίαση ιερών εντολών & θρησκευτικών αρχών στον Ορθόδοξο Χριστιανισμό & το αρχέτυπο του Ιούδα Ισκαριώτη*
14. **Κοτίνη**, Χρυσούλα, Δικηγόρος, φοιτήτρια ΠΜΣ «*Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου Εγκλήματος*» ΕΑΠ, *Η βιώσιμη κινητικότητα στο πλαίσιο των παραβατικών συμπεριφορών*
15. **Κουράκης**, Νέστωρ, Ομ. Καθηγητής ΕΚΠΑ, τακτικός Καθηγητής Ποινικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, *Κοινωνική Δικαιοσύνη & Αντεγκληματική Πολιτική (ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ)*
16. **Μαυρίδης**, Συμεών, Νομικός, διδάσκων στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ, *Ηλεκτρονικά παιχνίδια & επιθετικότητα*

17. **Μπινιάρης**, Αθανάσιος, Μπτ. φοιτητής στην Ιστορία της Φιλοσοφίας, *Σύγκριση θεοκρατικής μοναρχίας & αναρχικού φιλελευθερισμού μέσα από τον θεσμό των φυλακών*
18. **Μπραΐμης**, Κ., Υπ. Δρ. ΕΚΠΑ, ανώτερος αξιωματικός ΕΛ.ΑΣ, *Έννοια & μορφή του οργανωμένου εγκλήματος, εξ αφορμής & με βάση τη μονογραφία «Πνεύμα & Εφαρμογή του Αρχαιολογικού Νόμου (3028/2002)» της Μαρίας Π. Κρανιδιώτη*
19. **Ρεστέμη**, Ιωάννα, Κοινωνιολόγος, *Έμφυλη βία στο διαδίκτυο: Ανάλυση της Έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής*
20. **Σεϊτανίδου**, Σουσάνα, Πολιτική Επιστήμων, *Παραβατικότητα, πολιτειακό σύστημα & κράτος δικαίου*
21. **Φαρσεδάκης**, Ιάκωβος, Ομ. Καθηγητής Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, *Η αντιμετώπιση του εγκλήματος (ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ)*
22. **Χατζοπούλου**, Κατερίνα, Δρ. Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο του Σικάγο, Ελληνικό Προξενείο Τάμπα Φλόριντα, *Η ευθύνη του παρατηρητή στους πλατωνικούς 'Νόμους'*

[Σύνδεσμος παρακολούθησης όλου του συνεδρίου.](#)

Πολιτική φιλοσοφία, πολιτική επικοινωνία & παραβατικές συμπεριφορές: όρια & πραγματικότητα

Ιάκωβος-Αντώνιος Αρμάος, Υπ. Δρ. Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ

Η συγκεκριμένη εισήγηση θα αναπτυχθεί με βάση δύο θέσεις. Η πρώτη είναι ότι οι σημερινές κοινοβουλευτικές δημοκρατίες λειτουργούν στη λογική των θεωριών κοινωνικού συμβολαίου, όπου προβλέπονται ένας φορέας εξουσίας, οι εξουσιαζόμενοι και οι υποχρεώσεις των δύο μερών. Το ρόλο του κοινωνικού συμβολαίου στις δημοκρατίες αυτές κατέχει το Σύνταγμα της εκάστοτε δημοκρατίας, και η διαδικασία συγκρότησης και ανανέωσης της εμπιστοσύνης στο φορέα εξουσίας γίνεται ειρηνικά, μέσω εκλογικών διαδικασιών ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Η δεύτερη θέση που αποδέχεται η παρούσα σκέψη είναι εκείνη του Αριστοτέλη ότι ο άνθρωπος είναι “ζώο πολιτικό”. Κατά συνέπεια, σε ό,τι αφορά τουλάχιστον στον τομέα της πολιτικής επικοινωνίας, μπορεί να ειπωθεί ότι αυτή λαμβάνει χώρα καθημερινά και πολυεπίπεδα. Βασικές εκδηλώσεις της παρατηρούνται από το φορέα εξουσίας (π.χ. μία κυβέρνηση) προς τους εξουσιαζόμενους και αντίστροφα (π.χ. απλούς πολίτες), αλλά και μεταξύ των ίδιων των εξουσιαζόμενων. Σκοπός μας είναι να καταπιαστούμε με δύο αλληλένδετες περιπτώσεις: (1) όταν ασκείται πολιτική επικοινωνία από τη μεριά της εξουσίας προς τους εξουσιαζόμενους προκειμένου να τους πείσει για ενέργειες που πρόκειται να τους δυσχεράσουν, (2) όταν παίρνει τη μορφή επίθεσης και στιγματισμού προς συμπεριφορές που αντιτίθενται προς τις ενέργειες αυτές, καταλήγοντας να τις χαρακτηρίζει παραβατικές.

Το χαρακτηριστικό παράδειγμα γύρω από το οποίο θα παρουσιαστεί η εισήγηση είναι αυτό της αύξησης της φορολογίας μέσω δημιουργίας νέου φόρου και της άμεσης σύνδεσής του με τους λογαριασμούς ενέργειας, απόρροια των εξελίξεων των τελευταίων ετών. Συγκεκριμένα, θα εξεταστεί αρχικά η ανακοίνωση και επικοινωνία του συγκεκριμένου δυσάρεστου μέτρου και η αλληλουχία των στρατηγικών επικοινωνίας ώστε εκείνο να καταστεί όσο το δυνατόν πιο αποδεκτό. Στη συνέχεια θα αναλυθεί αναλυτικότερα η επιλογή στιγματισμού των εξουσιαζόμενων που δεν έχουν πειστεί για την αναγκαιότητα του μέτρου και τις προθέσεις του φορέα εξουσίας, ως μία συνειδητή επιλογή στρατηγικής πολιτικής επικοινωνίας. Παράλληλα, θα μελετηθεί η πορεία της πολιτικής επικοινωνίας του ίδιου γεγονότος μεταξύ των εξουσιαζόμενων.

Έπειτα, θα εξεταστούν δύο υποπεριπτώσεις, ως άμεσα ή έμμεσα αποτελέσματα της παραπάνω στρατηγικής. Πρώτον, το ενδεχόμενο σταδιακής μετατροπής του στιγματισμού σε παραβατική συμπεριφορά και δεύτερον η δημιουργία και ανακύκλωση παραβατικών συμπεριφορών ως αποτέλεσμα του μέτρου αυτού.

Τα βασικά ερωτήματα τα οποία φιλοδοξεί να εγείρει η συγκεκριμένη εισήγηση είναι τα εξής: (1) Από ποιο σημείο και έπειτα ο φορέας εξουσίας καταντάει να ασκεί παραβατική συμπεριφορά; (2) Από ποιο σημείο κι έπειτα ο εξουσιαζόμενος αντιδρά ασκώντας παραβατική συμπεριφορά; (3) Αν ο φορέας εξουσίας εν τέλει δημιουργεί και ανακυκλώνει παραβατικές συμπεριφορές, προχωράει ταυτόχρονα σε παραβίαση του κοινωνικού του συμβολαίου;

Τα συγκεκριμένα ερωτήματα αποτελούν αφορμή για μία άκρως θεωρητική αλλά απαραίτητη συζήτηση, ειδικά αν προκύψει το συμπέρασμα ότι το υπάρχον κοινωνικό σύμβολο εν τέλει χρήζει μεταρρύθμισης, καθώς αποτυγχάνει στη λογική της ύπαρξής του υπό την υφιστάμενη μορφή του.

Βιβλιογραφία

- Baker Ernest. Social Contract, Essays by Locke, Hume and Rousseau. Read Books Ltd, 2012
- Foucault, Michel. Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γέννηση της Φυλακής. μτφρ: Τάσος Μπέτζελος, Αθήνα: Πλέθρων, 2011.
- Hobbes, Thomas. Leviathan, Edited by Christopher Brooke. Penguin Classics, 2017.
- Maarek, Phillipe. Political Marketing and Communication. John Libbley: London, 1995.
- McNair, Brian. An Introduction to Political Communication. London: Routledge 1995.
- O' Shaughnessy, Nicholas Jackson. The Phenomenon of Political Marketing. London: MacMillan, 1990.
- Ross, W. D. Aristotelis Politica. Oxford: Oxford University Press, 1957.

Έγκλημα και απονομή δικαιοσύνης: η προσέγγιση της κλασσικής σχολής ως ορόσημο για τον 18^ο αιώνα & ο απόηχός της σήμερα

Βασιλική Βλάχου, Επ. Καθηγήτρια Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η κλασσική σχολή του Ποινικού Δικαίου με εκπροσώπους τον Cesare Beccaria και τον Jeremy Bentham σε συνδυασμό με τις ιδέες των Γάλλων Εγκυκλοπαιδιστών διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην ευρωπαϊκή κοινωνία του 18^{ου} αιώνα κυρίως σε επίπεδο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δικαιωμάτων που άπτονται της κρατικής εξουσίας, με χαρακτηριστική την υποχώρηση θεοκρατικών αντιλήψεων αναφορικά με τις σχέσεις μονάρχη και υπηκόων και την επιβολή της ποινής. Οι γενικότερες εξελίξεις σφραγίστηκαν από την επιρροή των έργων «Κοινωνικό συμβόλαιο» του Rousseau και «Το πνεύμα των νόμων» του Montesquieu σε επίπεδο προσέγγισης του εγκλήματος και της ποινής.

Αναλύονται οι προεκτάσεις της αποδοχής του «κοινωνικού συμβολαίου» από τον Beccaria, η αναγκαιότητα της τιμωρίας των εγκλημάτων, η πρόληψή τους και η θεωρία της αποτροπής τους (deterrence theory), όπως αναπτύχθηκε αρχικά από τον ίδιο, ενώ γίνεται ιδιαίτερη μνεία στις αντιλήψεις του για τη θανατική ποινή που καθόρισαν τις επερχόμενες εξελίξεις.

Το έργο του έτερου εκπροσώπου της κλασσικής σχολής, Bentham, επικεντρώνεται στην ανθρωπινότερη αναμόρφωση του αγγλικού ποινικού συστήματος και της νομοθεσίας, με έμφαση στην έννοια του *ωφελιμισμού* και των προεκτάσεών της σε επίπεδο πρόληψης και τιμωρίας των εγκλημάτων και το ρόλο των ποινών.

Αναμφίβολα το έργο του Beccaria και του Bentham αποτέλεσε αφενός ορόσημο τόσο για τις κοινωνίες της εποχής τους όσο και για τις μεταγενέστερες, όπως εμφατικά αναδεικνύεται στην παρούσα εισήγηση και αφετέρου έναυσμα και πηγή έμπνευσης για την αναθεώρηση αρκετών ποινικών συστημάτων και για τη θέσπιση Συνταγμάτων, στηριζόμενων στις δημοκρατικές αρχές με καθοριστικό το ρόλο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στο πνεύμα αυτό, τα νέα ήθη και οι εξελίξεις κατά τον 21^ο αιώνα φέρνουν στο προσκήνιο ποικίλα διλήμματα και προκλήσεις, δοκιμάζουν πολιτικές και θεωρίες προσέγγισης και ερμηνείας του εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένων των βασικών παραδοχών της κλασσικής σχολής και οι όποιες θεωρητικές ή άλλες αγκυλώσεις ή προτάσεις επιβάλλεται να επαναξιολογηθούν βάσει των νέων δεδομένων.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Βλάχου Β., Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για τη βία και την επιθετικότητα, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2008.
- Βλάχου Β., *Ιστορική επισκόπηση των εγκληματολογικών θεωριών κατά τον 19^ο αιώνα. Η γένεση της Εγκληματολογίας*, Β' Αναθεωρημένη έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017.
- Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α., *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*, Μέρος Α', Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1984.
- Κουράκης Ν., *Ποινική Καταστολή. Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Σπινέλλη Κ. Δ., *Εγκληματολογία. Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*, Δεύτερη αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Φαρσεδάκης Ιακ., *Η εγκληματολογική σκέψη. Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*, τευχ. Α', Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1990.
- Beccaria Cesare, *On Crimes and Punishments*, trans. Henry Paolucci, Mac Millan, New York, 1963.
- Beccaria Cesare, *Περί εγκλημάτων και ποινών*, Χριστίνα Ακριβοπούλου, Αθηνά Σίμογλου (Μετάφραση-Επιμέλεια), Εκδόσεις Σαββάλας.
- Monachesi Elio, «Cesare Beccaria», in Hermann Mannheim (ed.), *Pioneers in Criminology*, 1972.
- Radzinowicz L., *Adventures in Criminology*, Routledge, London and New York, 1999.
- Rafter Nicole (ed.), *The Origins of Criminology: A Reader*, Routledge, 2009.
- Roger Hopkins Burke, *An Introduction to Criminological Theory*, Third Edition, 2009, Willan Publishing.
- Stephen G. Tibbetts, Graig Hemmens, *Criminological Theory, A Text/Reader*, Sage, 2010.

«Επιτήρηση & Τιμωρία: Η Γέννηση της Φυλακής» – Οι παρατηρήσεις του Μισέλ Φουκώ για την παραβατικότητα & τον εγκλεισμό & η προέκτασή της στην σύγχρονη πραγματικότητα Κωνσταντίνος Βορβής, Συγγραφέας

Ήταν στα 1975 όταν ο Μισέλ Φουκώ δημοσιοποίησε το έργο του *Επιτήρηση και Τιμωρία: Η Γέννηση της Φυλακής*, μία μελέτη ριζοσπαστική που έμελλε να ασκήσει σημαντική επιρροή τόσο στους ακαδημαϊκούς κύκλους όσο και στα τότε κινήματα του πολιτικού ακτιβισμού, εντός και εκτός των συνόρων της Γαλλίας. Στο κείμενό του ο Φουκώ παρουσιάζει και εν συνεχεία αναλύει την σταδιακή, εξελικτική μεταβολή που υπέστη το ποινικό σύστημα της Γηραιάς Ηπείρου τους τελευταίους αιώνες, παραθέτοντας ιστορικά τεκμήρια αντλημένα από την προεπαναστατική, αλλά και μετεπαναστατική, γαλλική πραγματικότητα. Ωστόσο, η ανάλυση προεκτείνεται και σε παραδείγματα που αφορούν και τον υπόλοιπο δυτικό κόσμο.

Με αφορμή τα ιστορικά παραδείγματα του νεότερου ευρωπαϊκού παρελθόντος, ο Φουκώ αποπειράται να αποκαλύψει την βαθύτερη φύση της φυλακής, ως μέσο τιμωρίας και σωφρονισμού. Ο ποινικός εγκλεισμός εξετάζεται υπό το πρίσμα των ιδεολογικών και κοινωνικών ανακατατάξεων που έλαβαν χώρα στην Δύση κατά την νεότερη εποχή, και αναδεικνύεται το γεγονός πως οι μηχανισμοί πειθάρχησης στους οποίους στηρίζεται η λειτουργία της φυλακής εμφανίζουν κοινά στοιχεία με αυτούς που εφαρμόζονται στα πλαίσια του σχολείου, του νοσοκομείου και του στρατού – τριών ιδρυμάτων-θεσμών που κατέχουν κυρίαρχη θέση στο φιλοσοφικό έργο του Φουκώ.

Η μετατόπιση από τις βάνανυες μεθόδους κολασμού των εγκληματιών στο παρελθόν, όπως τα βασανιστήρια ή οι δημόσιες εκτελέσεις, στις πιο «εκλεπτυσμένες» και «εξευγενισμένες» μεθόδους του σημερινού ποινικού συστήματος δεν πραγματοποιήθηκε,

σύμφωνα με τον Γάλλο φιλόσοφο, λόγω των ανθρωπιστικών μεταρρυθμίσεων που έφερε ο Διαφωτισμός και οι ιδεολογικοί του εκπρόσωποι στην πραγματικότητα, η αιτία εντοπίζεται στην κοινωνικοπολιτική μεταβολή που έλαβε χώρα και αντικατέστησε τον απαρχαιωμένο θεσμό της μοναρχίας με τα νεότερα, φιλελεύθερα πολιτικά συστήματα. Εντούτοις, η φυλακή ως μέσο ποινικού κολασμού δεν προέκυψε για χάρη μιας περισσότερο «ανθρώπινης» αντιμετώπισης των καταδίκων, όσο εξαιτίας μίας γενικευμένης μεταστροφής από πλευράς των ιθυνόντων της εξουσίας στην αντίληψή τους για τον άνθρωπο ως άτομο-μέλος ενός ελεγχόμενου, μαζοποιημένου συνόλου, απότοκου της (μετα)βιομηχανικής εποχής και των ριζικών αλλαγών που προξένησε στις κοινωνικές δομές. Μία νέα «πολιτική τεχνολογία», κατά την ορολογία του Φουκώ, πειθαρχησής και υποταγής του ανθρώπινου υποκειμένου ανέτειλε με την έλευση του σύγχρονου κόσμου και κυριάρχησε σε όλες της εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής που αλληλοεπιδρούν με κάποια μορφή ανώτερης εξουσίας, αποσκοπώντας στην διασφάλιση της καθυπόταξης και του ελέγχου της κοινωνίας. Με την χρήση ποικιλόμορφων τεχνικών που αναπτύχθηκαν σταδιακά ανά τις δεκαετίες, το αποτέλεσμα σήμερα είναι μια πειθαρχημένη κοινωνία ατόμων που έχουν «εθιστεί» στην συμμόρφωση – μια κατάσταση που υπερβαίνει κατά πολύ τα στενά όρια του ποινικού συστήματος.

Κατά πόσο ήταν αποτελεσματικό ωστόσο αυτό το πρότυπο πειθαρχησής και ελέγχου στον καθαυτό σωφρονισμό των έγκλειστων καταδίκων και κατ' επέκταση στην αντιμετώπιση της παραβατικότητας; Συνέβαλε η φυλακή ως θεσμός στην άμβλυνση των εγκληματικών φαινομένων ή οδήγησε στην δημιουργία ενός αυτοτροφοδοτούμενου συστήματος αναπαραγωγής της παραβατικής συμπεριφοράς; Τα εν λόγω ερωτήματα θα εξεταστούν στην παρούσα εργασία, πάντοτε υπό το πρίσμα της θεωρητικής προσέγγισης του Μισέλ Φουκώ, και σε συνάρτηση με τα δεδομένα της σημερινής πραγματικότητας.

Αξίωμα, Νόμος. Το περί Λογικής αίσθημα

Θωμάς Βουγιουκλής, Ομότιμος Καθηγητής Μαθηματικών ΔΠΘ

Όταν θέλουμε να χτίσουμε ένα λογικό οικοδόμημα, μια λογική δομή, πρέπει να γνωρίζουμε σαφώς τα πρωτογενή υλικά. Ας τα πούμε σημεία ενός επιπέδου, οι άνθρωποι μιας κοινωνίας με τις δραστηριότητές τους, τα αντικείμενα μιας επιχείρησης με το κόστος τους κλπ. Μετά, είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε πώς συνδέονται αυτά τα υλικά κι αυτό γίνεται με τα «αξιώματα». «Αξίωμα» είναι μια πρόταση την οποία 'θεωρούμε' ως αληθινή. Δηλαδή, συμφωνούμε ότι είναι αληθινή και πάνω σε αυτή την αλήθεια θα ακολουθήσει η συζήτησή μας. Αξίωμα επομένως είναι μια πρόταση που εμείς θέτουμε ως σύμβαση, τη θεωρούμε αληθινή προκειμένου να χτίσουμε μια συγκεκριμένη λογική δομή. Εμείς, λοιπόν, την ορίζουμε ως αληθινή και λέμε, για παράδειγμα, $1+1=2$ ή $1+1=1$ ή $1+1=0$. Στη γνωστή Γεωμετρία παίρνουμε ως αξίωμα ότι η ευθεία είναι ο συντομότερος δρόμος. Αξίωμα βολικό, αληθινό, για σχετικά μικρές αποστάσεις. Όμως αν μετράμε μεγάλες αποστάσεις πάνω στη Γη αυτό δεν μπορούμε να το θεωρήσουμε ως αληθινό. Δεν είναι 'βολικό' να πάμε Αθήνα-Τόκιο με ευθεία γραμμή, τρυπώντας δηλαδή την Γη! Αρα εκεί θα πάρουμε άλλα αξιώματα, θα θέσουμε άλλες συμβάσεις, βολικότερες. Η ταχύτητα που μετράμε τις μικρές αποστάσεις υπακούει στους δικούς της κανόνες, όμως αν έχουμε τεράστιες αποστάσεις τότε ο Αϊνστάιν μας δίνει άλλο νόμο-αξίωμα όπου η ταχύτητα του φωτός γίνεται σταθερή! Τα αξιώματα που επιλέγουμε δεν πρέπει να οδηγούν σε λογικές αντιφάσεις. Πρέπει να είμαστε φειδωλοί στην αποδοχή των αξιωμάτων. Στην Ευκλείδεια Γεωμετρία ο Ευκλείδης, ως ευγενής μαθηματικός, ονόμασε το βασικό του Αξίωμα

«Αίτημα». Δεν 'αξιώνει' να το δεχτούμε αλλά 'αιτείται' να το θεωρήσουμε αληθινό και τότε να διαβάσουμε τη Γεωμετρία του!

Η λογική, ήτοι η οικοδόμηση, αρχίζει μετά την επιλογή των αξιωμάτων. Εκεί απαιτείται εμπειρία, ικανότητα αλλά με τα δεδομένα υλικά και τα επιλεγμένα αξιώματα. Τα οικοδομήματα είναι αυτά που χρησιμοποιούμε, τα θαυμάζουμε, τα κριτικάρουμε, τα αξιολογούμε. Ας εστιάσουμε στη Νομική Επιστήμη: Ίσως πολλοί δεν συνειδητοποίησαν ότι η Νομική είναι μια Μαθηματική Επιστήμη ή τουλάχιστο προσπαθεί να μαθηματικοποιηθεί. Ας δούμε απλά ότι ο κάθε 'νόμος' είναι ένα αξίωμα. Μόνο που στη Νομική έχουμε πολλά αξιώματα. Οι αποφάσεις δικαστηρίων λαμβάνονται με λογικές συνεπαγωγές οι οποίες όμως στηρίζονται στα αυθαίρετα αξιώματα. Η επιλογή των νόμων(=αξιωμάτων) είναι εντελώς αυθαίρετοι, άσχετα με την επιχειρηματολογία ψήφισής τους. Έτσι ψηφίζεται η θανατική ποινή την οποία αλλάζουμε σε ισόβια, αν θέλουμε για παράδειγμα να μπούμε στην ΕΕ.

Κυκλοφορεί η έκφραση «το περί δικαίου αίσθημα». Τι σημαίνει αυτή; Μα ακριβώς διαπιστώνουμε ότι κάτι δεν πάει καλά με την επιλογή των νόμων. Το περί δικαίου αίσθημα προηγείται της νομοθεσίας επομένως υποδεικνύει αλλαγές. Μια ευνομούμενη κοινωνία, είναι λοιπόν, αυτή που προσαρμόζει τους νόμους ΚΑΙ κατόπιν των επιταγών του περί δικαίου αισθήματος! Αυτή η προσαρμογή μπορεί να γίνει και με πλάγιο τρόπο λέγοντας: Όταν λέμε ισόβια εννοούμε ισόβια! Αλλά και πιο ξεκάθαρα: Όταν βλέπουμε αύξηση των αδέσποτων τότε το 'περί δικαίου αίσθημα' υπαγορεύει τον νόμο περί στείρωσης! Καταλήγοντας, αν παιδεραστές είναι ατιμώρητοι, έμποροι ναρκωτικών κυκλοφορούν ελεύθεροι, η ενδοοικογενειακή βία κάνει θραύση, τί φταίει το «περί δικαίου αίσθημα»; Είναι απλά «το περί Λογικής αίσθημα».

Μια σημειωτική ανάλυση της ιδεολογίας του εγκληματία στο μυθιστόρημα

Έγκλημα & Τιμωρία του Φιόντορ Ντοστογιέφσκι

Δέσποινα Γιαλατζή, Υπ. Δρ. Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας, Εργαστήριο Σημειωτικής SemioLab ΑΠΘ

Ο Ρώσος «εγκληματολόγος» Φιόντορ Ντοστογιέφσκι θέτει ως άξονα κίνησης του μυθιστορηματός του, την υπέρβαση της ηθικής και των κανόνων και πυροδοτεί ποικίλα ερωτήματα στον αναγνώστη. Ο εγκληματίας του Ντοστογιέφσκι, αν και είναι τέρας, παρουσιάζει το βαθύτερο μυστικό των παθών της ανθρώπινης ψυχής, το οποίο κρύβεται στον πυρήνα του λογοτεχνικού έργου. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η συστηματική σημειωτική αφηγηματολογική ανάλυση του εμβληματικού μυθιστορηματος *Έγκλημα και Τιμωρία* (βλ. επίλογος : κεφ. 1 & κεφ. 2) του Φιόντορ Ντοστογιέφσκι (1866) με στόχο την σημειολογική ανάλυση της ιδεολογίας του εγκληματία *Ρασκόλνικωφ*. Ο «μύθος» του εγκληματία στο έργο του Ντοστογιέφσκι ερμηνεύεται από την σημειολογική θεωρία και βασίζεται στην εγκληματολογική θεωρία, άλλωστε η σημειολογία ή αλλιώς σημειωτική είναι μια θεωρία ερμηνείας των σημείων στους κόλπους της κοινωνικής ζωής κατά τον Ferdinand de Saussure (βλ. *Cours*, 1916). Επίσης η εγκληματολογία, ως άρρηκτα συνδεδεμένη με τον ποινικό νομό, αλλά και με την σημαίνουσα έννοια της εικόνας και της ομοίωσης, δηλαδή του ομοιώματος, λέξεις-κλειδιά για την σημειωτική θεωρία, επισφραγίζει το κύριο ενδιαφέρον της, το οποίο εντοπίζεται στην σημαντική και παράλληλα σημειολογική αναγνώριση των ερεθισμάτων και των κινήτρων. Όταν η παραβατικότητα συναντά τις ηθικές λειτουργίες της κοινωνίας, ο εγκληματίας περιστρέφεται σε μια δίνη που θυμίζει τον κύκλο της ζωής, καθώς η εγκληματική πράξη γεννά μια αγνότητα σε παραλληλία με την νομιμότητα και παράλληλα αυτή η ίδια η

αγνότητα σε παραλληλία με την νομιμότητα γεννά μια νέα εγκληματική πράξη (βλ. (Πανούσης, 2012)). Η ανάλυση βασίστηκε στη θεωρία αφηγηματολογίας του Algirdas Julien Greimas, *Sémantique Structurale: Recherche de méthode* (1966) και στην εφαρμογή της που προτείνουν οι Α.-Φ. Λαγόπουλος και Κ. Boklund-Λαγοπούλου στο *Θεωρία Σημειωτικής : Η παράδοση του Ferdinand de Saussure* (2016), όπως επίσης και στην εμπλουτισμένη αγγλική έκδοση *Theory and Methodology of Semiotics The Tradition of Ferdinand de Saussure* (2021). Με στόχο λοιπόν να αναδυθεί το κρυφό νόημα του κειμένου και κατ' επέκταση η ιδεολογία του (λογοτεχνικού) εγκληματία (κοινό αντικείμενο φιλοσοφίας και εγκληματολογίας), η σύγκλιση φιλοσοφίας και εγκληματολογίας έγκειται στο σημείο όπου διακρίνονται οι κύριες αντιθέσεις (*Ισοτοπίες*) του κειμένου και στις σχέσεις των αντιθέσεων (*Σημειωτικό Τετράγωνο*) σύμφωνα με την θεωρία Greimas (βλ. *Sémiotique : Dictionnaire raisonné de la théorie du langage* (1993)) : νομός vs φύση/φύση vs νόμος, τάξη vs χάος, νόμος vs παραβατικότητα, άνθρωπος vs υπεράνθρωπος, καλό vs κακό, φυσικό vs συμβατικό, έγκλημα vs τιμωρία.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Beccaria, C. (2009). *Περί εγκλημάτων και ποινών*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Αλεξιάδης, Σ. (1996). *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Ε., Π. Γ. (2001). *Σημειωτική και Πολιτισμός: ιδεολογία, επιστήμη, τέχνη, αρχιτεκτονική*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Ε., Π. Γ. (2001). *Σημειωτική και Πολιτισμός: κουλτούρα, λογοτεχνία, επικοινωνία* (Τόμ. Ι). Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Καψωμένος, Ε. (2003). *Αφηγηματολογία: Θεωρία και μέθοδοι ανάλυσης της αφηγηματικής πεζογραφίας*. Αθήνα: Πατάκης.
- Λαγόπουλος, Α.-Φ. (2004). *Επιστημολογίες του νοήματος, δομισμός και σημειωτική*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Λαγόπουλος, Α.-Φ., & Boklund-Λαγοπούλου, Κ.-Μ. (2016). *Θεωρία σημειωτικής: Η παράδοση του Ferdinand de Saussure*. Αθήνα: Πατάκης.
- Μπενάτσης, Α. (1994). *Το σημειωτικό τετράγωνο Σύγχρονες ερμηνευτικές προσεγγίσεις στη λογοτεχνία*. Αθήνα: Επικαιρότητα.
- Παναγιώτου, Χ. Ε. (1995). *Εγκληματολογία*. Αθήνα: Συμμετρία.
- Πανούσης, Γ. (2012). *Ο εγκληματίας στο έργο του Ντοστογιέφσκι. Υπο-χθονιος ή υπεράνθρωπος;*. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.
- Παπανούτσος, Ε. Π. (2010 [1949]). *Ηθική*. Αθήνα: Νόηση.
- Σούρλας, Π. Π. (1995). *Justi atque injusti scientia Μιά εισαγωγή στην επιστήμη του δικαίου*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας.

**Μια διαχρονική, πανελλαδική διερεύνηση των
Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας**
Ηλέκτρα Π. Γιώτη, Υπ. Δρ. Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ
Μαρία Π. Κρανιδιώτη, τ. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ &
Πελαγία Ι. Παπανικολάου, Δρ. Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας (εφεξής ΤοΣΠΠΑ) παρέχουν εν δυνάμει ένα θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο. Μετά από ενδελεχή μελέτη του νομικού και θεσμικού πλαισίου τους, οι εισηγήτριες διεξήγαγαν διαχρονική έρευνα, προκειμένου να διερευνήσουν τη λειτουργία του εν λόγω θεσμού στην πράξη. Ειδικότερα, θεωρήθηκε χρήσιμη η διεξαγωγή επαναληπτικής πανελλαδικής έρευνας, στους 102 Δήμους, που είχαν αποτελέσει τον πληθυσμό της αρχικής τους έρευνας (2018-2019), προκειμένου να διερευνηθεί εάν οι Δήμοι που τότε δεν είχαν συστήσει ΤοΣΠΠΑ, προχώρησαν τελικά στη σύστασή του, μετά τη διενέργεια των δημοτικών εκλογών (26.05.2019), οι οποίες κατά κανόνα συνεπάγονται την αλλαγή της σύνθεσης των Δημοτικών Συμβουλίων, με πρόταση των οποίων συστήνονται τα ΤοΣΠΠΑ. Επίσης, διερεύνησαν το εάν οι Δήμοι που είχαν συστήσει ΤοΣΠΠΑ, αλλά αυτό ήταν ανενεργό, προχώρησαν στην ενεργοποίησή του, όπως και τη δομή και λειτουργία του στους Δήμους, στους οποίους έχει συσταθεί και είναι ενεργό. Μετά την ανάλυση και ερμηνεία των ερευνητικών τους δεδομένων, διαπίστωσαν ότι τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, εκ πρώτης όψεως, είναι εν μέρει μόνο πιο απογοητευτικά από ό,τι της προηγούμενης: Οι Δήμοι που έχουν συστήσει ΤοΣΠΠΑ είναι μεν λιγότεροι από εκείνους που είχαν συστήσει κατά την περίοδο που διεξήχθη η αρχική έρευνα, ωστόσο, μακράν περισσότεροι από ό,τι προηγουμένως, είναι εκείνοι που εμφανίζονται να έχουν ενεργό ΤοΣΠΠΑ. Τέλος, οι εισηγήτριες περιγράφουν τους περιορισμούς της έρευνάς τους και, εν κατακλείδι, διατυπώνουν προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμού, μέσω της ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας για τα οφέλη που η ίδια αποκομίζει από τη σύσταση των ΤοΣΠΠΑ, της επιβράβευσης των Δήμων που έχουν ανταποκριθεί ή εκδηλώσει ενδιαφέρον για τη σύστασή τους αλλά και μέσω της συγκρότησης ενός νέου κεντρικού συντονιστικού οργάνου από την Πολιτεία.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Ceccato, Vania, Langefors, Linda & Näsman, Per "The impact of fear on young people's mobility", *European Journal of Criminology*, σελ. 1– 21.
- Ζαραφωνίτου, Χριστίνα «Περί όρων και ορολογίας στην Εγκληματολογία», *Εγκληματολογία*, τεύχος 1-2, 2014, σελ. 117.
- Johnson, Shane D. & Groff, Elizabeth R. "Strengthening Theoretical Testing in Criminology Using Agent-based Modeling", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 2014, Vol. 51(4), σελ. 509-525.
- Καραγιαννίδης, Χαράλαμπος, *Τοπικά συμβούλια πρόληψης εγκληματικότητας. Τάσεις, προκλήσεις και προοπτικές από την εφαρμογή του θεσμού σε Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση*, σειρά «Ποινικά», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε., Αθήνα 2022.
- Καραγιαννίδης, Χαράλαμπος, *Προς μια Συμμετοχική Αντεγκληματική Πολιτική*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.
- Κρανιδιώτη, Μαρία Π., Παπανικολάου, Πελαγία Ι. & Γιώτη Ηλέκτρα Π. «Ο θεσμός των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας στο παρελθόν και στο μέλλον: Μία έρευνα σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας» σε *Τιμητικό Τόμο για τον Ομότιμο Καθηγητή Γιάννη Πανούση, Εγκληματολογία: Περίβλητον Αλεξίφωντον*, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2020, σελ. 225-243.

Παπαθεοδώρου, Θ. Π. «Τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Εγκληματικότητας ένα Όργανο Συμμετοχικής Αντεγκληματικής Πολιτικής», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 6/1999, σελ. 602-607, ιδίως, 602-603.

Σαγκουνίδου- Δασκαλάκη, Καλλιρρόη-Ηρώ (2018) «Συνέντευξη, δομημένη και ημιδομημένη» σε Καλλιόπη Δ. Σπινέλλη, Νέστορα Ε. Κουράκη & Μαρία Π. Κρανιδιώτη (επιμ.), *Λεξικό Εγκληματολογίας*, εκδ. Τόπος, Αθήνα, σελ. 1007-1011.

Scott, Jacques (2014) "The quantitative–qualitative divide in criminology: A theory of ideas' importance, attractiveness, and publication", *Theoretical Criminology*, vol. 18(3), σελ. 317–334.

Σπινέλλη, Καλλιόπη Δ. *Η Γενική Πρόληψη των Εγκλημάτων*, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1982. Σπινέλλη, Καλλιόπη Δ. & Κρανιδιώτη, Μαρία Π. «Κανόνες δεοντολογίας για τους Έλληνες εγκληματολόγους: Πρόταγμα του 21^{ου} αιώνα σε Μαρία Π. Κρανιδιώτη (επιμ.), *Εγκληματολογία και Ευρωπαϊκή Αντεγκληματική Πολιτική, Προσφορά Τιμής στην Αγγλαία Τσήτσουρα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2009, σελ. 549-589.

Σπινέλλη Κ. Δ. & Τσίνας, Κ. Π. «Συμβούλια Πρόληψης της Εγκληματικότητας και Τοπικές Κοινωνίες: Μια μορφή αποκεντρωμένης πρόληψης», *Ποινικός Λόγος*, 1/2002, σελ. 363-379.

Παραβατικότητα και η σχέση της με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ)

Γκρέμου Μαρία Ελένη, Κοινωνιολόγος - Εγκληματολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, MsC
Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Προαγωγή Ψυχικής Υγείας- Πρόληψη Ψυχιατρικών Διαταραχών, Υπ. Διδάκτωρ ΠΑΔΑ

Τα άτομα με ADHD έχει δειχθεί ότι είναι πιο πιθανό να διαπράττουν μικρά αδικήματα, όπως παραβιάσεις της κυκλοφορίας και ταχύτητα, όσο και εγκλήματα που οδηγούν σε φυλάκιση. Συγκεκριμένα, η κλοπή των περιουσιακών στοιχείων, η κατοχή κρυμμένου όπλου, η παράνομη κατοχή ναρκωτικών και ο αριθμός των συλλήψεων έχει αποδειχθεί ότι σχετίζονται θετικά με την κατάσταση της ADHD καθώς και με την είσοδο σε εγκαταστάσεις δικαιοσύνης ανηλίκων. Όλες οι σχετικές μελέτες υποδηλώνουν ότι υπάρχουν οικονομικές συνέπειες από της ΔΕΠ-Υ με τη μορφή αυξημένης εγκληματικότητας.

Παράγοντες κινδύνου: Η ΔΕΠ-Υ έχει από καιρό μελετηθεί ως ένας αναπτυξιακός σταθμός, που είναι πιθανό να αποτελέσει τον προθάλαμο της φυλακής (Trentacosta, Hyde, Shaw, and Cheong, 2009), καθώς υπάρχει αυξημένος κίνδυνος φυλάκισης για εκείνους τους εφήβους και νεαρούς ενήλικους με το συνδυασμό της ΔΕΠ-Υ και της διαταραχής διαγωγής (Young, Misch, Collins, & Gudjonsson, 2011). Τα παιδιά και οι έφηβοι που παρουσιάζουν δυσκολία ρύθμισης του συναισθήματος τους ως αντίδραση σε έντονα περιβαλλοντικά ερεθίσματα βρίσκονται σε κίνδυνο εμφάνισης αρνητικών συμπεριφορών, όπως τα βίαια ξεσπάσματα και ο πειραματισμός με ναρκωτικά, αλκοόλ και το σπάσιμο των κοινωνικών κανόνων (Lahey et al., 2008). Η συναισθηματική ευπάθεια περιλαμβάνει φαινόμενα όπως η οξύθυμη ιδιοσυγκρασία, η χαμηλή ανοχή στην απογοήτευση, και η ξαφνική, μη προβλέψιμη αλλαγή της διάθεσης προς αρνητικά συναισθήματα, όπως η απογοήτευση (Sobanski et al, 2010). Τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ εξωτερικεύουν με ευκολία τα προβλήματα τους, εκτίθενται συχνότερα σε προβληματικές καταστάσεις και είναι τελικά πιο πιθανό να σπάσουν τους κοινωνικούς κανόνες (Eisenberg, Hofer & Vaughn, 2007). Οι Jones και Lynam (2009) βρήκαν ότι τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ συμμετέχουν με ευχαρίστηση σε δραστηριότητες αναζήτησης έντονων συγκινήσεων και περιπετειών. Αυτές οι συμπεριφορές, όταν υιοθετούνται από τα παιδιά αυτά, συσχετίζονται συχνά με πλημμελή εποπτεία και συχνά οδηγούν σε παραβατική συμπεριφορά (S. Jones & Lynam, 2009). Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων μπορεί να οδηγήσει παιδιά και εφήβους στον κίνδυνο ανάληψης

συμπεριφορών υψηλού ρίσκου, που παραβιάζει τα κοινωνικά πρότυπα και συχνά θυματοποιεί συνομήλικους, ενήλικες, κτλ., (Farrington & West, 1993).

Ο συνδυασμός αυτών των συμπεριφορών αφορά ανηλίκους, που ανήκουν σε ομάδες κινδύνου για κατάχρηση ουσιών και διαταραχή διαγωγής. Παιδιά με ΔΕΠ-Υ, που απασχολούν το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων δεν έχουν διαγνωστεί.

Οι Young, Adamou, et al. (2011) επισημαίνουν τη σημασία της αναγνώρισης και διαχείρισης της ΔΕΠ-Υ των καταδικασμένων παραβατών στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

Η γενική εξέλιξη της ΔΕΠ-Υ δείχνει ότι η πλειοψηφία των νέων φυλακισμένων θα έχουν αναπτύξει συνυπάρχουσες διαταραχές της ψυχικής υγείας, όπως διαταραχές της διάθεσης ή / και διαταραχές διαγωγής, ενώ θα κάνουν και κατάχρηση ουσιών. Όπως και στα περισσότερα μοντέλα παρεμβάσεων στην ψυχική υγεία, είναι σημαντικό να παρέχονται κατάλληλες υπηρεσίες στην κοινότητα (Grisso, 2008).

Οι ψυχικές διαταραχές, όπως η ΔΕΠ-Υ, είναι συχνές, και με πολύ υψηλά ποσοστά (άνω του 60%) στο Αμερικανικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης, διαπίστωση, η οποία δείχνει ότι είναι πιο συχνές σε σχέση με το γενικό πληθυσμό (Catlin, 2006).

Είναι σημαντικό να αναδειχθεί η έλλειψη θεραπείας και η κακή μεταχείριση της ΔΕΠ-Υ όπου οδηγεί σε φυλακίσεις νέων ατόμων με τη διαταραχή αυτή.

Δράστες εκ πεποιθήσεως & εκ συνειδήσεως

Νικολάος Γ. Δημητράτος, Αν. Καθηγητής Ποινικών Επιστημών
Νομική Σχολή ΕΚΠΑ

Ο τύπος του εκ πεποιθήσεως εγκληματία αποτελεί φαινόμενο, το οποίο υφίσταται στο νομικό πολιτισμό από τους πολύ πρώιμους κοινωνικούς σχηματισμούς. Στη νεότερη ποινική επιστήμη, ο τύπος του εκ πεποιθήσεως εγκληματία, καθιερώθηκε για να περιγράψει ένα ιδιάζον χαρακτηριστικό του δράστη με κίνητρα πολιτικά, ενίοτε δε και θρησκευτικά ή άλλα κοινωνικής υφής.

Το ζήτημα συνδέεται άρρηκτα με τη διάκριση μεταξύ νομιμότητας και ηθικότητας στο πεδίο της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Ομοίως, το ζήτημα συναρτάται και με τη δυνατότητα συμμόρφωσης του δράστη προς τις επιταγές του δικαίου, όρος απαραίτητος για την κατάφαση της ελευθερίας της βουλήσεως του ατόμου στην επιλογή των πράξεών του, αλλά και σε σχέση με τη συνείδηση του αδίκου.

Στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες του δυτικού κόσμου εμφανίζει αυξητική τάση το φαινόμενο της τελέσεως εγκλημάτων από δράστες, οι οποίοι, καίτοι γνωρίζουν καλώς την ιεράρχηση αξιών από την έννομη τάξη, οι ίδιοι επιλέγουν να παραβιάζουν ποινικούς κανόνες δικαίου, προτάσσοντας έναν ατομικό ηθικό κώδικα αντίθετο με τις επιταγές των κανόνων δικαίου - όπως λ.χ. παλαιότερα περιπτώσεις αντιρροσιών συνείδησης, αλλά και πλέον σοβαρές περιπτώσεις τελέσεως βαρέων εγκλημάτων, όπως λ.χ. η τέλεση αξιοποιώνων πράξεων, ακόμη και ανθρωποκτονιών στο όνομα πολιτικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων, περιπτώσεις τρομοκρατών κλπ.

Το ζήτημα της αντιμετώπισης από την έννομη τάξη τέτοιων μορφών παράνομης συμπεριφοράς άπτεται κατά βάση του θέματος της ατομικής συνειδήσεως περί δικαίου και αδίκου, αλλά αντιστοίχως και της επιλογής της ποινικής μεταχείρισεως δραστών σε περιπτώσεις, οι οποίες ενίοτε εγγίζουν την εξ αντικειμένου βουλητική αδυναμία για συμμόρφωση προς τις επιταγές του θετικού δικαίου.

Το πρόβλημα καθίσταται πλέον έντονο από τη διαπίστωση ότι μια γενική πρόβλεψη για την αντιμετώπιση μιας ειδικής αλλά ευρέως φάσματος κατηγορίας δραστών, αυτής δηλαδή του εκ συνειδήσεως δράστη, δεν είναι δυνατόν να τυποποιηθεί σήμερα ως καθολική ρύθμιση στο πλαίσιο του ποινικού μας συστήματος.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

N. Ανδρουλάκη, Ποινικό Δίκαιο, ΓενΜ I, 2000, Χ. Μυλωνόπουλου, Ποινικό Δίκαιο, ΓενΜ I, 2020, Γ.Α. Μαγκάκη, Η σύγκρουση καθηκόντων ως οριακή κατάσταση του ποινικού δικαίου, 1980, Ν. Δημητράτου, Ο δράστης εκ πεποιθήσεως και ο εκ συνειδήσεως δράστης, 2013, Wolf Erik, Der Tatmotiv der Pflichtueberzeugung als Voraussetzung einer Sonderstrafe, ZStW 46 (1926), σελ. 203 επ., Wolf Erik, Verbrechen aus Ueberzeugung, Recht und Staat in Geschichte und Gegenwart, τ. 52, 1927, Radbruch Gustav, Ueber den Schuldbegriff, ZStW 24 (1906), σελ. 333 επ., Der Ueberzeugungsverbrecher, ZStW 44 (1924), σελ. 34 επ., Κ. Papageorgiou, Schaden und Strafe. Auf dem Weg zu einer Theorie der strafrechtlichen Moralitaet, 1994, Karl Peters, Ueberzeugungstaeter und Gewissenstaeter, in: Festschrift fuer Hellmuth Mayer, 1966, σελ. 257 επ., E. Heinitz, Der Ueberzeugungstaeter im Strafrecht, ZStW 78 (1966), σελ. 615 επ. κ.ο.κ.

Βιοψυχολογική τεκμηρίωση του γεγονότος της εγγενούς επιθετικότητας προς παραβατικότητα

Κωνσταντίνος Β. Δημουλάς, Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας ΑΠΘ, Ερευνητής Βιοψυχοανάλυσης, Οργανισμός Ψυχοβιοαναλυτικής Μόρφωσης « ἐκ τῶν ὑστέρων» (Ευριπίδης Δημουλάς, Έλλη Βέλλιου, Θεοδώρα Παπαδημητρίου, Αγγελική Κουτσαβάκη, Κωνσταντίνος Ζαμπάκας, Ειρήνη – Χρυσοβαλάντη Δροσινού, Χρήστος Μπαμπαλής, Διονύσιος Μπαρμπάκας, Ιωάννης Τρίγκας, Χρήστος Αυγερινίδης, Γεώργιος Ζαμπέτογλου, Δημήτριος Δημάκας, Νεκταρία – Φιλίτσα Αγραφιώτη, Στυλιανή Θηβαίου, Σταματία Καππέ, Νικόλαος Βερβέρας, Ανθή Βαχτσεβάνου, Δημήτριος Λιόβας)

Ο χώρος διέλευσης των νευρικών οδών έχει «κέντρο» του τον θάλαμο, υπό τον οποίο ο υποθάλαμος, που συνδέεται με την υπόφυση, εκκρίνει νευροορμονοενδοκρινικές ουσίες, κατά τις μεταβολές του οργανισμού μας, σε σύνδεση με το περιβάλλον. Στο υποθαλαμοϋποφυσιοενδοκρινικό αυτό κύκλωμα, το ποσό της ορμόνης, που εκκρίνεται από τους αδένες, κανονίζεται από την υπόφυση, η οποία ελέγχεται από τον υποθάλαμο, που την επηρεάζει. Οι ορμόνες περνάνε, με το αίμα, στο κύτταρο, για την παρασκευή των νευροδιαβιβαστών, διαφορετικών, για κάθε είδος νευρωνικού κυκλώματος, για την επικοινωνία των κυττάρων, σχετικά με το μήνυμα, που έχουν να μεταβιβάσουν, στον εγκεφαλικό φλοιό, αφού εידοποιηθεί ο υποθάλαμος, για να προβεί, μέσω υπόφυσης, στην διόρθωση των ορμονικών ποσοστών. Φυσικά, η διόρθωση των κυκλοφορούντων ποσοστών εξαρτάται από την ερμηνεία, που θα δοθεί στον (καθ' οδόν, για τον εγκεφαλικό φλοιό) υποθάλαμο. Καμία πληροφορία δεν γίνεται να αφήσει απαθή τον υποθάλαμο, «ευαισθησία», που σημαίνει, αυτόματα, τροποποίηση όλου του υποθαλαμοϋποφυσιοενδοκρινικού άξονα, κατά τις παραγωγές του, για μια καινούργια, κάθε φορά, ισορροπία, στην νέα κατάσταση του οργανισμού, σύμφωνα με τις υποδείξεις των ορμονικών, διορθωτικών, αλλαγών του άξονα.

Ολόκληρος ο οργανισμός τροποποιείται, συνεχώς και αδιάλειπτα, προσθέτοντας, στην εμπειρία μας, στοιχειοθετώντας το «ιστορικό» μας, ως προς την πραγματικότητα, όπως την έχουμε ζήσει. Τελικά, ζούμε ο καθένας την δική του «πραγματικότητα». Ο οργανισμός, μη αποδεχόμενος την πραγματικότητα όπως ακριβώς είναι, αλλά τροποποιώντας την, συμπεριφέρεται ανταγωνιστικά, προς αυτήν. Η πραγματικότητα πιέζει το άτομο, ως ύπαρξη. Ασφαλώς, όλοι θέλουμε την πραγματικότητα, τουλάχιστον,

συμπλέουσα, με την προσπάθειά μας να υπάρχουμε. Η ύπαρξη απαιτεί ολοένα και μεγαλύτερη επέκταση του ζωτικού προσωπικού χώρου μας, επιτιθέμενη, κατά της πραγματικότητας, η οποία την εμποδίζει ή που εμείς φοβόμαστε, εκ των προτέρων, ότι (θα) την εμποδίζει. Το άτομο, τελικά, κινείται σε μια διαβαθμισμένη κλίμακα εγωιστικής συμπεριφοράς, κατά της πραγματικότητας, κινούμενο, επιθετικά, εναντίον της, μέχρι του σημείου που, μη μπορώντας να αντεπεξέλθει, άλλο, εναντίον της, την αποδέχεται φτάνοντας μέχρι και στην αυτοπαράδοσή του, σ' αυτήν. Έτσι, η κατά (μίσος) συμπεριφορά φαίνεται αντιδραστικά διαμορφωμένη ως υπέρ (αγάπη) συμπεριφορά. Η μετατροπή αυτή συμβαίνει, όσον πιο κοντινή, στο άτομο, είναι η πραγματικότητα, που πάει να 'πεί, όσον πιο απειλητική.

Είναι φανερό, ότι τόσο μεγαλύτερη αγωνία υπαρξιακή έχει το άτομο, όσον «υπέρ» των άλλων είναι η συμπεριφορά του. Στην αγάπη, ο πόλεμος, με την πραγματικότητα, ήταν, μέχρι να προκύψει αυτή, και συνεχίζει να είναι, υπόγεια, δίχως να το καταλαβαίνει το άτομο, που έτσι αγαπά, μεγαλύτερος. Αυτό αρρωσταίνει το άτομο, αρρωσταίνοντας και το περιβάλλον του. Η λύση είναι το άτομο να ενδοσκοπήσει, τολμώντας να αναγνωρίσει την επιθετικότητά του, που διαμορφώθηκε, αντιδραστικά, σε αγάπη, και να διαλλαχθεί με το περιβάλλον του, που του προκάλεσε την ένταση αυτή της επιθετικότητάς του. Ίσως, δεν ήταν τέτοια (καθώς δεν υπάρχει καμιά, απολύτως, περίπτωση μηδενισμού της πίεσης του περιβάλλοντος και της συνεπαγόμενης δικής του επιθετικότητας) η πίεσή του, αλλά αυτή γιγαντώθηκε, ως τέτοια, στην φαντασία του, και μόνον.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Kalat, J.W. (2019). Βιολογική Ψυχολογία. Λευκωσία: Odysseus Publishing Company Ltd.

Pinel, John (2020). Βιοψυχολογία. Αθήνα: Ίων.

Rosenzweig, M., Breedlove, M.S, and Watson, N.V. (2011⁴). Βιολογική Ψυχολογία, Εισαγωγή στην συμπεριφορική και Γνωσιακή Νευροεπιστήμη. Αθήνα: Παρισιάνος Α.Ε.

«Κατάσταση εξαιρέσης» & κρατική εξουσία: αναψηλαφώντας τα θεμέλια του εσωτερικού ελέγχου της καθημερινής πολιτικής ζωής Γιώργος Δρίτσας, Υπ. Δρ. Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ

Είναι γεγονός ότι τα όρια της κρατικής εξουσίας και η ανάμειξη αυτής στην καταστολή των θεωρούμενων ως «έκνομων ενεργειών» από πλευράς πολιτών, έχει αποτελέσει και συνεχίζει να αποτελεί ένα σημείο τόσο προστριβής όσο και σύμπνοιας μεταξύ φιλοσόφων και πολιτικών αναλυτών, γεννώντας πλήθος διατυπωμένων θεωριών και αντιλήψεων. Καθώς, θεωρήθηκε/είται ότι η ενδυνάμωση ή η αποδυνάμωση της κεντρικής εξουσίας, συνδέεται επιπροσθέτως με τις όποιες παρουσιαζόμενες φυγόκεντρες τάσεις διάλυσης και παθητικοποίησης του κοινωνικού συνόλου.¹ Μια τέτοια θεωρία υπήρξε και η «κατάσταση εξαιρέσης» του Carl Schmitt, κατά την οποία το κράτος μεταλλάσσεται σταδιακά σε ένα μέσο με το οποίο ο εκάστοτε Κυρίαρχος, δηλαδή ο έχων στα χέρια του τον πολιτικο-κοινωνικό έλεγχο ενός κράτους, προσδοκώντας την «έννομη τάξη» μπορεί να οδηγήσει, για λόγους «αυτοσυντήρησης» της πολιτικοκοινωνικής πραγματικότητας, σε περιορισμό του ισχύοντος δικαίου και της ισχύος του.² Αυτή η αρχική θέση εμπλουτίστηκε αργότερα

¹ Πρβλ. Ρίτσαρντ Σένετ, *Η τυραννία της οικειότητας*, μτφρ. Γιώργος Ν.Μερτίκας, (Αθήνα: Νεφέλη, 1999), σσ. 229-230, 426, passim, Frederic Worms, *Οι χρόνιες παθήσεις της δημοκρατίας*, μτφρ.Γιώργος Φαράκλας (Αθήνα: Πόλις, 2018), σσ. 231-232 και Παναγιώτης Κονδύλης, *Η παρακμή του Αστικού Πολιτισμού* (Αθήνα: Θεμέλιο, 2007), σ. 130.

² Carl Schmitt, *Πολιτική Θεολογία*, μτφρ. Παναγιώτης Κονδύλης (Αθήνα: Κουκκίδα, 2016), σσ. 17, 27, 65-66, passim.

από νεότερους στοχαστές όπως ο Agamben, ο οποίος υιοθέτησε το σμιτιανό «φαντασιακό»³ περί Κυρίαρχου που αποφασίζει για την «κατάσταση έκτακτης ανάγκης και εξαίρεσης», σε ένα πλαίσιο, βέβαια, ανησυχίας και όχι αποδοχής μιας τέτοιας κατάστασης. Η δυσχέρεια μάλιστα, κατά αυτόν, ως προς τον ορισμό της «κατάστασης εξαίρεσης» οφείλεται στο γεγονός ότι αυτή είναι, ως έναν βαθμό, νομικά απροσδιόριστη. Βέβαια, η «άνομη» απροσδιοριστία της αυτή συνδέεται, εν τέλει, με την έννομη τάξη, την οποία εγγυάται ο, επιφορτισμένος με νομοθετικές και δικαστικές αρμοδιότητες, Κυρίαρχος, μέσω της δυνατότητας απόφασης για τη διατήρηση της ισχύος του ίδιου του συντάγματος στο εσωτερικό του κράτους, αποκλείοντας με αμεσότερο τρόπο του «παρανομούντες».⁴ Μια συνθήκη που επαναφέρει στο προσκήνιο τον *homo sacer* («ιερός άνθρωπος»), δηλαδή αυτόν που αποκλείει η κοινότητα για κάποιο παράπτωμα και δεν είχε, πλέον, κανένα δικαίωμα στη ζωή.⁵ Παρακάτω, λαμβάνοντας υπόψιν μας τις παραπάνω θέσεις, θα εξετάσουμε αρχικά την πορεία τους στο ιστορικό γίνεσθαι, με γνώμονα την ιστορία των ιδεών,⁶ και θα διερευνήσουμε στη συνέχεια κριτικά τη σημασία τους για το σήμερα, εν μέσω των νέων εξελίξεων που προέκυψαν τόσο πριν όσο και μετά την πρόσφατη Πανδημία.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Agamben, Giorgio. 2005. *Homo Sacer: Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή*, μτφρ. Παναγιώτης Τσιαμούρας, επιμ. Γιάννης Σταυρακάκης. Αθήνα: Scripta.
- Agamben, Giorgio. 2007. *Κατάσταση εξαίρεσης: Όταν η «έκτακτη ανάγκη» μετατρέπεται την εξαίρεση σε κανόνα*, μτφρ. Μαρία Οικονομίδου. Αθήνα: Πατάκη.
- Καστοριάδης, Κορνήλιος. 1978. *Η φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας*, μτφρ. Σωτήρης Χαλικιάς-Γιούλη Σπαντιδάκη-Κώστας Σπαντιδάκης. Αθήνα: Κέδρος.
- Κονδύλης, Παναγιώτης. 2007. *Η παρακμή του Αστικού Πολιτισμού*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Schmitt, Carl. 2009. *Η έννοια του Πολιτικού*, μτφρ. Αλίκη Λαβράνου, επιμ. Γιώργος Σταμάτης. Αθήνα: Κριτική.
- Schmitt, Carl. 2016. *Πολιτική Θεολογία*, μτφρ. Παναγιώτης Κονδύλης. Αθήνα: Κουκκίδα.
- Σένετ, Ρίτσαρντ. 1999. *Η τυραννία της οικειότητας*, μτφρ. Γιώργος Ν.Μερτίκας. Αθήνα: Νεφέλη.
- Skinner, Quentin. 2008. *Θεωρήσεις της Πολιτικής: Σχετικά με τη Μέθοδο*, μτφρ. Γιώργος Καράμπελας. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Worms, Frederic. 2018. *Οι χρόνιες παθήσεις της δημοκρατίας*, μτφρ. Γιώργος Φαράκλας, Αθήνα: Πόλις.

³ Βλ. Κορνήλιος Καστοριάδης, *Η φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας*, μτφρ. Σωτήρης Χαλικιάς-Γιούλη Σπαντιδάκη-Κώστας Σπαντιδάκης (Αθήνα:Κέδρος, 1978), σσ. 252-253.

⁴ Giorgio Agamben, *Κατάσταση εξαίρεσης: Όταν η «έκτακτη ανάγκη» μετατρέπεται την εξαίρεση σε κανόνα*, μτφρ. Μαρία Οικονομίδου (Αθήνα: Πατάκη, Αθήνα 2007), σσ. 11-13, 45, 63- 68, *passim*.

⁵ Giorgio Agamben, *Homo Sacer: Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή*, μτφρ. Παναγιώτης Τσιαμούρας, επιμ. Γιάννης Σταυρακάκης (Αθήνα: Scripta, 2005), σσ. 117-118, 178-179, *passim*.

⁶ Quentin Skinner, *Θεωρήσεις της Πολιτικής: Σχετικά με τη Μέθοδο*, μτφρ. Γιώργος Καράμπελας, (Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2008), σσ. 93-94 και 108-109, *passim*.

Από την τιμωρία στην τιμωρητικότητα:-Σκοπιμότητα και λειτουργία της ποινής
Ζαραφωνίτου, Χριστίνα, Καθηγήτρια Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο & Έλλη
Ανίτση, Υπ. Δρ. Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Στην παρούσα εισήγηση αναλύονται δυο έννοιες, η τιμωρία ως σκοπιμότητα της ποινής (Φαρσεδάκης, 1990; Ζαραφωνίτου, 2011) και η τιμωρητικότητα ως αυστηροποίηση της αντεγκληματικής πολιτικής και ως εκφρασμένη επιθυμία του κοινού για αυστηρότερες απαντήσεις στο έγκλημα (Ζαραφωνίτου 2008 α, 2008 β). Μέσα από μια εγκληματολογική προσέγγιση, η εισήγηση αποσκοπεί στην ανάδειξη: (i) της διάκρισης μεταξύ των δυο εννοιών, σημείο στο οποίο συχνά μπορεί να επικρατεί σύγχυση, (ii) της αλληλεπίδρασής τους και (iii) των επιπτώσεων της τιμωρητικότητας στην αποτελεσματικότητα των ποινικών κυρώσεων. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, πραγματοποιείται μια ιστορική και φιλοσοφική προσέγγιση της σκοπιμότητας και λειτουργίας της ποινής, ενώ παράλληλα αναλύονται οι γενεσιουργοί παράγοντες και οι διακρίσεις της τιμωρητικότητας. Η διαμόρφωση των τιμωρητικών στάσεων των πολιτών εξετάζεται μέσα από ατομικές, κοινωνιοψυχολογικές και κοινωνιοχωρικές προσεγγίσεις, όπως αυτές προκύπτουν από τα πορίσματα εθνικών και διεθνών ερευνών. Στο πλαίσιο αυτό, διερευνάται ο ρόλος παραγόντων που αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα του φαινομένου και άπτονται των δημογραφικών χαρακτηριστικών, της κοσμοθεωρίας, του φόβου του εγκλήματος, της έκθεσης στο έγκλημα, των ΜΜΕ, της άμεσης και έμμεσης θυματοποίησης, της εμπιστοσύνης του κοινού στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης και της ποιότητας ζωής και των συναρτώμενων με αυτή στοιχείων περιβαλλοντικής και κοινωνικής υποβάθμισης μιας περιοχής (Ζαραφωνίτου, 2010; Zarafonitou, 2011; Ζαραφωνίτου & Χαλκιά, 2017; Ζαραφωνίτου & Χαλκιά, 2018; Armborst, 2017; Bottoms & Wilson, 2004; Kleck & Jackson, 2017).

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ζαραφωνίτου, Χ. (2011). Από την ανταποδοτική στην αποκαταστατική δικαιοσύνη: τιμωρητικότητα ή άμβλυση των συγκρούσεων;", στο *Η Εγκληματολογία απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις. Επετειακό Συνέδριο για τα 30 χρόνια της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας, Δ/ση έκδ. Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σσ. 115-129.
- Ζαραφωνίτου, Χ. (2010). Τιμωρητικότητα: Ανασφάλεια και Κοσμοθεωρία. *The art of Crime*.
- Ζαραφωνίτου, Χ. (2008α). Κοινωνικές αντιλήψεις για την ποινική δικαιοσύνη και τιμωρητικότητα. *Ποινικές Επιστήμες, Θεωρία και Πράξη, Προσφορά Τιμής στην Άννα Ψαρούδα Μπενάκη, Α.Σάκκουλας*, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Ζαραφωνίτου, Χ. (2008β). *Τιμωρητικότητα. Σύγχρονες τάσεις, διαστάσεις και εγκληματολογικοί προβληματισμοί*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ζαραφωνίτου, Χ. & Χαλκιά, Α. (2018). Τιμωρητικότητα και ανασφάλεια: Εμπειρική διερεύνηση στάσεων των φοιτητών ελληνικών πανεπιστημίων στο Ε. Λαμπροπούλου, Σ. Παπαμιχαήλ και Π. Σχίζας (Επιμέλεια). *Σύγχρονες τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών κ. Αντώνη Δ. Μαγγανά*. Εκδόσεις Παπαζήση, σσ. 45-69.

- Ζαραφωνίτου, Χ. & Χαλκιά, Α. (2017). Στάσεις φοιτητών ελληνικών πανεπιστημίων και μαθητών του σχολείου του ΕΚΚΝ Αυλώνα σχετικά με την ποινική αντιμετώπιση της βίαιης εγκληματικότητας. *Εγκληματολογία*, σ.σ. 25-32.
- Φαρσεδάκης, Ι. (1990). *Η εγκληματολογική σκέψη : απ' την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξενόγλωσση

- Armborst, A. (2017). How fear of crime affects punitive attitudes. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 23(3), 461-481.
- Bottoms, A., & Wilson, A. (2004). Attitudes to punishment in two high-crime communities. *Alternatives to Prison: Options for an Insecure Society*. Cullompton: Willan Publishing, 366-405.
- Kleck, G., & Jackson, D. B. (2017). Does crime cause punitiveness? *Crime & Delinquency*, 63(12), 1572-1599.
- Zarafonitou Ch. (2011). Punitiveness, Fear of Crime and Social Views in Helmut Kury & Evelyn Shea (Eds), *Punitivity. International Developments, Vol. 2: Insecurity and Punitiveness*, Universitätsverlag Dr. Brockmeyer, Bochum/Germany. pp. 269-294.

Το δικαίωμα στην αυτοκτονία, η παραβίαση ιερών εντολών & θρησκευτικών αρχών στον Ορθόδοξο Χριστιανισμό & το αρχέτυπο του Ιούδα Ισκαριώτη Αρχιμ. Αμβρόσιος Αριστοτέλης Καρατσιουμπάνης, Υπ. Δρ. Θεολογίας ΑΠΘ

Τα τελευταία περίπου δεκαπέντε χρόνια απασχολεί έντονα την επιστημονική κοινότητα (θεολογία, ψυχολογία, κοινωνιολογία, ιατρική νομική, κ.ά) ο μεγάλος αριθμός αυτοκτονιών στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην παγκόσμια οικονομική κρίση η οποία ξεκίνησε το 2009 και συνεχίζει μέχρι σήμερα, ενώ έχουν προστεθεί στην ζωές των ανθρώπων και οι επιπτώσεις από την πανδημία του covid-19 (απαγορεύσεις, περιορισμός, οικονομική επίπτωση κ.ά.). Αρκετοί άνθρωποι αδυνατώντας να ανταποκριθούν στην καθημερινότητά, εξαιτίας των προβλημάτων που έχουν δημιουργηθεί, οδηγούνται στο αδιέξοδο με αποτέλεσμα να επιλέγουν την αυτοκτονία. Σκοπός της εισήγησης είναι να προσεγγίσει το ζήτημα της αυτοκτονίας στην σύγχρονη εποχή και ιδιαίτερα την τελευταία δεκαπενταετία στον ελληνικό χώρο και να εξετάσει αν η αυτοκτονία και το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης αποτελούν δικαίωμα του ανθρώπου, το οποίο διέπεται από την Ελληνική νομοθεσία. Παράλληλα, να εξετάσει αν η αυτοκτονία παραβιάζει ιερούς κανόνες και έρχεται σε σύγκρουση με την ηθική και τις αρχές του ορθόδοξου Χριστιανισμού, ο οποίος αποτελεί την επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, με βάση το τελευταίο να εξετάσει την κοινωνική απαξίωση και ανεκτικότητα και κατά πόσο αυτές σχετίζονται με το περιεχόμενο των κυρίαρχων ηθικών (θρησκευτικών) αρχών.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αναγνωστόπουλος Δημήτρης – Σουμάκη Ευγενία, *Οι επιπτώσεις της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στην ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων*», στο *Ψυχιατρική* 23/2012.
- Βουλγαράκης Ηλίας. *Αυτοκτονία και Εκκλησιαστική Ταφή*. Αθήνα: Αρμός, 1992.
- Ευθυμίου Κωνσταντίνος – Αργαλιά Ευτυχία – Κασκαμπά Ευγενία – Μακρή Αθανασία, «Οικονομική κρίση και ψυχική υγεία: Τι γνωρίζουμε για την σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα;», στο *Εγκέφαλος* 50/2013.

Καρατσιουμπάνης Αριστοτέλης, Ιούδας ο Ισκαριώτης: Η μαρτυρία της Καινής Διαθήκης, οι παράλληλες πηγές και οι διάφορες αμφισημίες του, Πάτρα : Ε.Α.Π., 2014, σ.σ. 167 - 178.

Μαντζαρίδης Γεώργιος, *Χριστιανική Ηθική*, τ. 2, Θεσσαλονίκη : Π. Πουρναράς, 2010².

Μπέγζος Μάριος, «Αυτοκτονία και Θρησκεία» στο *Αρχαιολογία και Τέχνες* 99/2006.

Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκη, 2013.

Σταυριανάκος Κυριάκος, *Απόπειρες αυτοκτονίας σε εποχή οικονομικής κρίσης*, Αθήνα: Ε.Κ.Π.Α, 2012.

Durkheim Emile, *Κοινωνικές αιτίες της αυτοκτονίας*, Μετάφρ. Μαρκάκης Μανώλης, Αθήνα: Γερ. Αναγνωστίδης, 1980.

Minois George, *Ιστορία της αυτοκτονίας: Η δυτική κοινωνία αντιμέτωπη με τον εκούσιο θάνατο*, Μετάφρ. Τσελέντη Ξανθίππη, Αθήνα : Πολύτροπον, 2006.

Η βιώσιμη κινητικότητα στο πλαίσιο των παραβατικών συμπεριφορών

Χρυσούλα Κοτίνη, Δικηγόρος, φοιτήτρια ΠΜΣ «Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου Εγκλήματος» ΕΑΠ

Η σύνδεση της εγκληματολογίας με την φιλοσοφία μέσω ουδέτερης αξιολόγησης δεδομένων οδηγεί στην εύρεση της επιστημονικής αλήθειας. Οι παραβατικές συμπεριφορές στον τομέα της κινητικότητας αγαθών και προσώπων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως ζωτικός χώρος με πλείστες συνέπειες στο κοινωνικό, οικονομικό και εργασιακό γίνεσθαι και ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης και προόδου. Οι ταχείες εξελίξεις, καθώς και διάφοροι φυσικοί και τεχνικοί παράγοντες επηρεάζουν την ασφάλεια των μετακινήσεων και τη δημόσια υγεία με την πρόκληση τροχαίων ατυχημάτων και δυσλειτουργιών στην εύρυθμη και απρόσκοπτη ελεύθερη και ακώλυτη μετακίνηση. Η αειφόρος ανάπτυξη σε μελλοντικές γενεές μέσω της επίτευξη της βιώσιμης κινητικότητας δύναται να επιτευχθεί με εναλλακτικές επιλογές μεθόδων μετακίνησης και ελαχιστοποίηση του χρόνου και του κόστους τους. Η εφεύρεση ανταγωνιστικών τρόπων αξιοποίησης των φυσικών πόρων με αποδοτικές εναλλακτικές πηγές ενέργειας οδηγεί στην μείωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος. Στα πλαίσια της κλιματικής διπλωματίας, προτάσσεται η επίτευξη ποιοτικότερου τρόπου ζωής μέσω της οικολογικής συνείδησης και των στοχευμένων επενδύσεων για παραγωγή αυτόνομων και βιώσιμων πηγών ενέργειας. Οι πολιτιστικές δράσεις ως εργαλείο αστικής ανάπλασης και δομικής ανασυγκρότησης συμβάλλουν στην πρόληψη των παραβατικών δράσεων στην κινητικότητα, ενώ η προληπτική καταστολή των παρεκκλίνουσων συμπεριφορών εξασφαλίζει την ευνομία και ασφάλεια του δικαίου, εδραζόμενη σε πολλούς παράγοντες που δυναμικά μεταβάλλονται και αλληλοεπηρεάζονται. Οι νέες τεχνολογικές κατευθύνσεις προς την πράσινη ανάπτυξη μπορούν να εξασφαλίσουν την μελλοντική βιώσιμη δράση των μεταφορών με ποικιλομορφία στην κινητικότητα και μείωση των ρυπογόνων ουσιών. Τελικά, χρειάζονται δραστικά μέτρα για να ξεπεραστεί η αστάθεια και ανασφάλεια στις ανεμπόδιστες μετακινήσεις μέσω των κατάλληλων στρατηγικών σχεδιασμών.

Βιβλιογραφία

Λ. Γάκη, Μια επίσκεψη στην βαθιά πράσινη εγκληματολογία σε σχέση με την οικονομική εγκληματικότητα κατά του περιβάλλοντος στην Ελλάδα στο: Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος 50 χρόνια Howard Becker "Whose side are we on?" , Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ (Αθήνα, 24-27 Μαΐου 2016).

- A. Συκιώτου, Η πρόληψη του εγκλήματος στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης Πρόληψη ή προφύλαξη;, *Εγκληματολογία* 2019, Έτος 9^ο.
- I. Φαρσεδάκης, Η Πρόληψη του Εγκλήματος ως Μέσον Αντεγκληματικής Πολιτικής, *Εγκληματολογία* 2019, Έτος 9^ο.
- E. Bakogiannis, C. Kyriakidis, M.Siti, E. Floropoulou, Reconsidering Sustainable Mobility Patterns in Cultural Route Planning: Andreas Syngrou Avenue, Greece, *Heritage* 2019, 2, p.p. 1702–1723.
- D. Banister, The sustainable mobility paradigm. *Transport Policy*, 15, (2008), Ανακτήθηκε από: <http://www.civil.ist.utl.pt/~martinez/PDF/MobiCredit/Paper10.pdf>.
- B. Murgoski, Safety and prevention of traffic delinquency, International scientific conference the great powers influence on the security of small States, 23 - 25 June 2019, Ohrid Volume I, (Skopje 2019).
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες, 11 Δεκεμβρίου 2020, Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Στρατηγική για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα – οι ευρωπαϊκές μεταφορές σε τροχιά μέλλοντος, σελ. 1, 2, 9, Ανακτήθηκε από: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14012-2020-INIT/el/pdf>.
- Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 (ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα), Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες, 17 Δεκεμβρίου 2020, 14171/20, σελ. 5, Ανακτήθηκε από: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14171-2020-INIT/el/pdf>.
- Έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης, Βρυξέλλες 25 Μαΐου 2021, 8824/21, Ανακτήθηκε από: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8824-2021-INIT/el/pdf>.

Ηλεκτρονικά παιχνίδια & επιθετικότητα

Συμεών Μαυρίδης, Νομικός, διδάσκων στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ

Η παρούσα εργασία διερευνά τη σχέση των ηλεκτρονικών παιχνιδιών με την επιθετικότητα. Βασίστηκε στην ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφική ανασκόπηση με την εξέταση εντύπων και ηλεκτρονικών πηγών, βιβλίων, άρθρων, εφημεριδών καθώς και προγενέστερων συγκριτικών μελετών όσον αφορά τη σύνδεση της χρήσης βιντεοπαιχνιδιών με την βία και επιθετικότητα. Ιστορικά, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια διεύρυναν τα μέσα ψυχαγωγίας υπερβαίνοντας τα κλασικά - παραδοσιακά παιχνίδια. Στην πορεία του χρόνου, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια εξελίχθηκαν σε σημαντικό βαθμό και αναβαθμίστηκαν ιδιαίτερος τεχνολογικά μετά την εισδοχή του διαδικτύου. Όμως, η εισδοχή των ηλεκτρονικών παιχνιδιών έγειρε αμφιβολίες ως προς τα στοιχεία ακραίας βίας και επιθετικότητας τα οποία εν πολλοίς ενσωματώνουν. Δυστυχώς, πολλά ηλεκτρονικά παιχνίδια κατηγορήθηκαν επισταμένα για τις ακραίες σκληρές βίας που εμπειρείχαν καθώς και την επιθετικότητα που προέβαλαν. Ως εκ τούτου, εδώ και δεκαετίες, οι ερευνητές εστίασαν στο ζήτημα της σχέσης των βίαιων ηλεκτρονικών παιχνιδιών με την επιθετικότητα. Η επιθετικότητα ορίζεται ως η διάθεση αλλά και η καθ' αυτή πρόκληση βλάβης. Στα ηλεκτρονικά παιχνίδια ο μηχανισμός αναπαραγωγής της συντελείται συνήθως μέσω του μιμητισμού, της κοινωνικής και ψηφιακής μάθησης και της ψυχολογίας της μάζας. Αν και η κρατούσα παραδοσιακή άποψη, μέσω πολυάριθμων ερευνών αλλά και θανατηφόρων γεγονότων, συνδέει άμεσα τα βίαια ηλεκτρονικά παιχνίδια με την επιθετικότητα, με βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες επιπτώσεις στο

χρήστη, υπάρχουν ορισμένες αντίθετες έρευνες που είτε αποσυνδέουν τα βίαια ηλεκτρονικά παιχνίδια από την βία και την επιθετικότητα είτε εστιάζουν σε ορισμένα θετικά στοιχεία που σχετίζονται με το παίξιμο των παιχνιδιών.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αλεξιάδης Στ. (2004) *Εγκληματολογία* (δ' έκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Βιδάλη Σ. (2013) *Εισαγωγή στην εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βοσνιάδου Στ. (2005) *Εισαγωγή στη ψυχολογία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γιακουμόγλου Ν. (2020) *Gaming και τηλεεκπαίδευση εν μέσω κορονοϊού*, διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, τμήμα Πληροφορικής, εργαστήριο πολυμέσων.
- Φωκίδης Εμμ. (2015) *Σημειώσεις μαθήματος: Εικονικά Περιβάλλοντα Μάθησης και Πολυμέσα*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης.
- Smith P. & Bond M. H. (2005) *Διαπολιτισμική Κοινωνική Ψυχολογία* (γ' έκδ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ξενόγλωσση

- Barlett Chr., Richard J. Harris, Callie Bruey (2008) "The effect of the amount of blood in a violent video game on aggression, hostility, and arousal", *Journal of Experimental Social Psychology*, vol. 44, issue 3, pp. 539-546.
- Berkowitz L. (1962) *Aggression: A Social Psychological Analysis*. New York: McGraw Hill.
- Berkowitz L., Corwin R. & Heironimus M. (1962) "Film Violence and Subsequent Aggressive Tendencies", *Public Opinion Quarterly*, vol. 27, pp. 217-229.
- Buss A. H. & Perry M. (1992) "The Aggression Questionnaire", *Journal of Personality and Social Psychology*, 63 (3), pp. 452-459.
- Lorenz K. (1966) *On Aggression*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Σύγκριση θεοκρατικής μοναρχίας & αναρχικού φιλελευθερισμού μέσα από τον θεσμό των φυλακών

Αθανάσιος Μπινιάρης, Μπτ. φοιτητής στην Ιστορία της Φιλοσοφίας

Η παρούσα εισήγηση θα επιχειρήσει να καταπιαστεί σε θεωρητικό επίπεδο με τον τρόπο που το εκάστοτε σύστημα σωφρονισμού αντικατοπτρίζει το πολιτικό και κρατικό περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται.

Πιο συγκεκριμένα, θα εξεταστεί ο θεσμός των φυλακών αρχικά και των υπολοίπων μορφών ποινών που θα μπορούσαν να επιβληθούν στη συνέχεια μέσα σε δύο αρκετά αντίθετα μεταξύ τους πολιτικές δομές: 1) σε ένα περιβάλλον θεοκρατικής μοναρχίας και 2) σε ένα περιβάλλον αναρχικού φιλελευθερισμού

Το παρόν εγχείρημα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ακριβώς εξαιτίας της σύγκρισης αυτών των δύο πολιτικών δομών. Αφενός, η θεοκρατική μοναρχία έχει παρουσιαστεί σε πολλές διαφορετικές μορφές και σε μεγάλο γεωγραφικό εύρος, όντας σε πολλές συγκυρίες της ανθρώπινης ιστορίας ο κανόνας της πολιτικής ζωής, ενώ σε πολλές περιπτώσεις η λειτουργία αυτού του συστήματος έχει αποδειχθεί να διαφέρει σημαντικά, χάρη και μόνο στην αλλαγή στα πρόσωπα της ηγεσίας.

Αφετέρου, ο αναρχικός φιλελευθερισμός αφορά ένα κυρίως θεωρητικό εγχείρημα, στο οποίο απουσιάζει τελείως ο κρατικός παράγοντας. Η απουσία του παράγοντα αυτού

γεννά ερωτήματα ως προς τη λειτουργία καταστάσεων τις οποίες έχουμε συνηθίσει να διαχειρίζεται ο κρατικός φορέας, όπως για παράδειγμα η αστυνόμευση, η προστασία της ιδιοκτησίας και ένα σύστημα σωφρονιστικό ή απλά τιμωρίας.

Σκοπός του παρόντος εγχειρήματος είναι η εξέταση της λογικής ενός κοινωνικού συμβολαίου από μία διαφορετική οπτική. Ένα εξελιγμένο σωφρονιστικό σύστημα, το οποίο προσανατολίζεται κυρίως στην επανένταξη και λιγότερο στην τιμωρία είναι μία σχετικά πρόσφατη εξέλιξη. Το επιχείρημα της εισήγησης είναι ότι η ύπαρξη μίας τέτοιας αλλαγής υποδηλώνει αλλαγή και στις προτεραιότητες του ίδιου του κοινωνικού συμβολαίου, και πιο συγκεκριμένα τη σταδιακή αναγνώριση του πολιτικού περιβάλλοντος ότι η ύπαρξη και διαχείριση της παραβατικότητας αποτελεί δείκτη της ορθής ή προβληματικής λειτουργίας του υφιστάμενου συμβολαίου. Με άλλα λόγια, το πώς αντιμετωπίζει η εκάστοτε πολιτική δομή την τιμωρία της παραβατικότητας και το τί ακριβώς εστί παραβατικότητα αποτελεί δείκτη της μορφής του κοινωνικού του συμβολαίου και του βαθμού στο οποίο αναγνωρίζει τους παραβάτες ως μέρη του συμβολαίου αυτού προς τα οποία υπάρχουν υποχρεώσεις.

Τέλος θα εξεταστεί το ερώτημα της λογικής των κοινωνικών συμβολαίων στα περιβάλλοντα αυτά. Σύμφωνα με τις θεωρίες των Hobbes και Locke εξουσιαστής και εξουσιαζόμενος έρχονται σε συμφωνία αμφίδρομα, ως αναγκαιότητα από τη ζωή τους στη φυσική κατάσταση. Στην θεοκρατική μοναρχία, ωστόσο, οι όροι του συμβολαίου μοιάζουν να έχουν επιβληθεί εντελώς μονόδρομα από έναν εξουσιαστή, ενώ στην περίπτωση του αναρχικού φιλελευθερισμού υπάρχει παντελής απουσία του συμβολαίου αυτού, μοιάζοντας πιο κοντά στη φυσική κατάσταση των Hobbes και Locke.

Βιβλιογραφία

- Baker Ernest. Social Contract, Essays by Locke, Hume and Rousseau. Read Books Ltd, 2012.
- Foucault, Michel. Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γέννηση της Φυλακής. μτφρ: Τάσος Μπέτζελος, Αθήνα: Πλέθρων, 2011.
- Hobbes, Thomas. Leviathan, Edited by Christopher Brooke. Penguin Classics, 2017.
- Nozick, Robert. Anarchy, State, and Utopia. Oxford: Basil Blackwell, 1974.
- Rawls, John. *Θεωρία της δικαιοσύνης*. Μετάφραση: Φίλιππος Βασιλόγιαννης, Βασίλης Βουτσάκης, Φιλήμων Παιονίδης, Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Νίκος Στυλιανίδης και Ανδρέας Τάκης. Αθήνα: ΠΟΛΙΣ, 2001.
- Ross, W. D. Aristotelis Politica. Oxford: Oxford University Press, 1957.
- Καραγιαννόπουλος, Ιωάννης. *Το Βυζαντινό κράτος*. Έκδοση 4η. Θεσσαλονίκη: BANIAS, 2001

**Έννοια & μορφή του οργανωμένου εγκλήματος, εξ αφορμής & με βάση τη
μονογραφία «Πνεύμα & Εφαρμογή του Αρχαιολογικού Νόμου (3028/2002)» της
Μαρίας Π. Κρανιδιώτη**

Κ. Μπραϊμης, Υπ. Δρ. ΕΚΠΑ, ανώτερος αξιωματικός ΕΛ.ΑΣ

Η μελέτη, την οποία αφορά η παρούσα εισήγηση⁷, όπως αναφέρεται και στον υπότιτλό της πρώτης, εστιάζει σε θεωρητικές προσεγγίσεις στην Εγκληματολογία και σε έρευνα διαπροσωπικών συνεντεύξεων, η οποία διεξήχθη με δείγμα εμπειρογνομόνων, κυρίως αρχαιολόγων. Το θεμελιώδες, διττό και κεντρικό ερώτημα πληθούς μελετών, αναφορικά με το εάν «είναι ή θα έπρεπε να θεωρείται η *αρχαιοκαπηλία* μορφή οργανωμένου εγκλήματος»⁸, αναδύεται σήμερα πιο επίκαιρο από ποτέ. Εντοπίζονται πολλές και, ορισμένες φορές, ετερόκλητες προσεγγίσεις, που αντιστοιχούν τόσο σε θετικές όσο και σε αρνητικές απαντήσεις του ερωτήματος. Ωστόσο, αναμφισβήτητη είναι η ύπαρξη γκρίζας ζώνης (μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας), στην οποία τοποθετείται η περί ης ο λόγος εγκληματική δράση, όπως και το γεγονός ότι η αξία των επίμαχων αγαθών εκατονταπλασιάζεται έως την αγορά τους.

Αξιοσημείωτη είναι η προβληματική γύρω από την (οικονομική) αποτίμηση της αξίας ανεκτίμητων, όπως τα ονομάζει η συγγραφέας της μελέτης⁹, αντικειμένων της πολιτιστικής κληρονομιάς (παγκόσμιας και εθνικής), σε σχέση με την αποτίμηση άλλων αντικειμένων παράνομης διακίνησης, όπως τα ναρκωτικά και τα όπλα. Επίσης, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η εστίαση της μελέτης στους φορείς αποτίμησης των στοιχείων του πολιτισμού, και σε εκείνους που είτε προβάλλουν “δικαιωματικές αξιώσεις” πάνω σε αυτά¹⁰, είτε τα διεκδικούν ευθέως, όπως ομάδες ατόμων, έθνη, ή και συλλήβδην, η ανθρωπότητα. Ακόμη και οι αρχαιοκάπηλοι προβάλλουν σχετικά δικαιώματα, ευνοούμενοι συχνά από το νομικό πλαίσιο (ΗΠΑ, ΗΒ). Όμως, ό,τι είναι νόμιμο, είναι και ηθικό; Και πως θα ήταν εφικτή η επιστροφή υφαρπαχθέντων (ή, καλύτερα, διαρπαχθέντων) πολιτιστικών αγαθών στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους; Ποιές είναι άλλωστε οι απόψεις και η στάση, απέναντι σε όλα αυτά τα ζητήματα, των αρχαιολόγων των “χωρών πηγής”;

Η παρούσα λαμπερή και καινοτόμος μελέτη της κ. Κρανιδιώτη, έρχεται να ρίξει φως στα παραπάνω ερωτήματα. Εκκινεί με τη θεωρία και ύστερα μας εισάγει στο ερευνητικό της σχέδιο, που επικεντρώνεται στο προαναφερθέν δείγμα εμπειρογνομόνων, μέσω του οποίου συνέλεξε πλούσια ερευνητικά δεδομένα. Εν συνεχεία αναλύονται τα δεδομένα της έρευνας και, τέλος, η μελέτη ολοκληρώνεται με τη δεύτερη ανάλυση των δεδομένων και τη συνθετική ερμηνεία τους, τα συμπεράσματα και τις καταληκτικές της σκέψεις. Αξιοσημείωτη είναι η εφαρμογή της έννοιας του “ειδικού βάρους” κατά τη δεύτερη ανάλυση των δεδομένων, ώστε να αναδειχθούν οι επικρατέστερες στην επιστημονική κοινότητα, απόψεις των εμπειρογνομόνων¹¹. Τέλος η εισήγηση εστιάζει σε

⁷ Μαρία Π. Κρανιδιώτη (2021), Πνεύμα και εφαρμογή του αρχαιολογικού νόμου (3028/2002): Μια μελέτη υπό το φως θεωρητικών προσεγγίσεων στην Εγκληματολογία και κατόπιν διεξαγωγής έρευνας σε εμπειρογνώμονες, Τυποκυκλαδική Α.Ε., Σύρος

⁸ Ο. π. στην Εισαγωγή, σελ. 15.

⁹ Αυτόθι και επίσης, αναφορές σε ανεκτίμητα ή ανεκτίμητης αξίας μνημεία και πολιτιστικά αγαθά εν γένει, σελ. 19, 43, 51 και 57, υποσημ. 106.

¹⁰ Συναφής είναι η προβληματική για τις “δικαιωματικές αξιώσεις” με τη γενικότερη, για τις για τις “τεχνικές εξουδετέρωσης” των συλλεκτών - ό.π., ιδίως υπό 1.1.3, σελ. 26-28, κατόπιν, των Mackenzie & Yates (2016a) “Collectors on illicit collecting: Higher loyalties and other techniques of neutralization in the unlawful collecting of rare and precious orchids and antiquities”, *Theoretical Criminology*, vol. 20(3), σελ. 340–357. Η εν λόγω άλλωστε προβληματική (συμπεριλαμβανομένων και των εμπορών στοιχείων του πολιτισμού), διατρέχει όλο το έργο του Mackenzie, αυτοδύναμο και σε συνεργασία με άλλους ερευνητές (ό.π. σελ. 23).

¹¹ Ο.π., ιδίως σελ. 57 και επ., και υποσημ. 29.

συγκεκριμένα σημεία του αρχαιολογικού νόμου και της εισηγητικής του έκθεσης (στο δεύτερο κεφάλαιο της μελέτης), σε συνάφεια με προτάσεις για νομικές και θεσμικές ρυθμίσεις, προς την κατεύθυνση των συμφερόντων των “χωρών πηγής”.

Έμφυλη βία στο διαδίκτυο: Ανάλυση της Έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ιωάννα Ρεστέμη, Κοινωνιολόγος

Η έμφυλη βία, συμπεριλαμβανομένης της βίας στο διαδίκτυο, εξακολουθεί να ενισχύεται από διάφορες κοινωνιακές προκλήσεις, όπως διαπιστώθηκε πρόσφατα κατά τη διάρκεια της κρίσης που σχετίζεται με την έξαρση της νόσου Covid-19, ενώ υπάρχει έλλειψη πολιτικής βούλησης για να καταστεί η έμφυλη βία προτεραιότητα. Αν επιθυμούμε να δομήσουμε μια κοινωνία ισότητας των φύλων τότε θα πρέπει να συμβάλλουμε στην εξάλειψη όλων των μορφών έμφυλης βίας και να προσφέρουμε σε κάθε γυναίκα τη δυνατότητα να ασκεί πλήρως τα δικαιώματά της. Οι προσεγγίσεις, για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας στο διαδίκτυο στα κράτη μέλη, ποικίλουν. Εκτός από την έλλειψη εναρμονισμένου ορισμού και κοινής προσέγγισης, ορισμένα άλλα προβλήματα και προκλήσεις περιλαμβάνουν τα εξής: ελλιπή καταγγελία, περιορισμένη ευαισθητοποίηση του κοινού και των αρχών επιβολής του νόμου, ανεπαρκή υποστήριξη των θυμάτων, καθώς και περιορισμένη έρευνα και γνώση σχετικά με το φαινόμενο. Στην εν λόγω εισήγηση θα παρουσιαστεί η Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας (08.03.2022). Αρχικά, θα παρατεθούν οι κύριες συστάσεις που προτείνονται και ο στόχος αυτών. Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τους ορισμούς, τις μορφές διαδικτυακής βίας και τα χαρακτηριστικά τους, καθώς και για το ποια πρόσωπα και με ποια χαρακτηριστικά αναγνωρίζονται ως θύματα. Φυσικά η Έκθεση προβλέπει μέτρα πρόληψης, τα οποία θα πρέπει να αποτρέπουν τον εκ νέου τραυματισμό και στιγματισμό των θυμάτων έμφυλης βίας στο διαδίκτυο, αλλά και μέτρα που θέτουν στο επίκεντρο το θύμα και αφορούν την προστασία, την υποστήριξη και την αποζημίωσή του. Κλείνοντας, το τελευταίο μέρος της εισήγησης θα επικεντρωθεί στην ανάγκη δίωξης και ποινικοποίησης της έμφυλης βίας στο διαδίκτυο, και πώς αυτή θα μπορέσει να λειτουργήσει αποτρεπτικά για τους δράστες, αλλά και στην ανάγκη συλλογής δεδομένων και υποβολής εκθέσεων. Στόχος της προτεινόμενης νομοθεσίας είναι να αναχαιτίσει τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό θυμάτων έμφυλης βίας μέσω μιας ολιστικής προσέγγισης για την ποινικοποίηση ορισμένων συμπεριφορών, αλλά και για την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων αυτών των συμπεριφορών.

Βιβλιογραφία

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0105>

(Ευρωπαϊκή Οδηγία)

Η αντιμετώπιση του εγκλήματος
Φαρσεδάκης, Ιάκωβος, Ομ. Καθηγητής Εγκληματολογίας
Πάντειο Πανεπιστήμιο
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Η διαπραγμάτευση του θέματος περιλαμβάνει, πρώτα απ'όλα, την αναφορά των λόγων για τους οποίους στις μέρες μας παρατηρείται, εκτός από μια ποσοτική αύξηση και μια ποιοτική χειροτέρευση της εγκληματικότητας. Και στη συνέχεια επιχειρείται να εξετασθούν οι τρόποι ορθότερης και αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης της δημιουργηθείσας κατάστασης, πριν αυτή λάβει επιδημική μορφή.

Σκιαγραφούνται συνοπτικά οι αναγκαίες δράσεις από την πλευρά της Πολιτείας και της Κοινωνίας, οι οποίες είναι και ικανές να αποτρέψουν τα χειρότερα. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία μιας Αντεγκληματικής Πολιτικής είναι οι στρατηγικές και τα προγράμματα της να στηρίζονται στα πορίσματα των επιστημονικών ερευνών.

Περαιτέρω αναφέρονται οι στόχοι, οι κατευθύνσεις και τα χρησιμοποιούμενα μέσα, ενώ τονίζεται η ανάγκη συνειδητοποίησης ότι το ζήτημα της εγκληματικότητας αφορά όλους τους πολίτες και δεν είναι υπόθεση μόνο του Κράτους και ότι επιβάλλεται μια ολοκληρωτική αλλαγή στον τρόπο προσέγγισης του. Βάση θα πρέπει να αποτελεί η πρόληψη και μάλιστα η κοινωνική, από τη στιγμή που οι έρευνες έδειξαν την αποτυχία της καταστολής.

Αναλύεται στη συνέχεια σε τι συνίσταται η κοινωνική πρόληψη του εγκλήματος και η ενδεικνυόμενη, μέσα στα πλαίσια της, πολιτειακή δράση, καθώς και η σημασία της συμμετοχής των πολιτών, ο ρόλος της Παιδείας και οι απαραίτητοι όροι, οι οποίοι πρέπει να πληρούνται για την επιτυχή άσκηση αυτής της πολιτικής.

Η ευθύνη του παρατηρητή στους πλατωνικούς Νόμους
Κατερίνα Δ. Χατζοπούλου, Δρ. Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου του Σικάγο
Γενικό Προξενείο, Τάμπα, Φλόριντα

Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στο 9^ο βιβλίο των πλατωνικών Νόμων και ειδικότερα στο χωρίο που αφορά την ευθύνη των μαρτύρων, ιδιαίτερα για βίαιες πράξεις: *ὅς ἂν τολμήσῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν μὴ μανίαις ἐχόμενος, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν βοηθείτω, καὶ ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγῶνων καλείσθω βοηθῶν, μὴ βοηθήσας δὲ ἀειφυγίαν ἐκ τῆς χώρας φευγέτω: ὁ δὲ μὴ μέτοικος βοηθῶν μὲν ἔπαινον ἐχέτω, μὴ βοηθῶν δέ, ψόγον: δούλος δὲ βοηθήσας μὲν ἐλεύθερος γιγνέσθω, μὴ βοηθήσας δὲ πληγὰς ἑκατὸν τῆ μάστιγι τυπτέσθω. Ἄν κανεῖς ἀποτολήσῃ νὰ χτυπήσῃ τὸν πατέρα του, τὴ μητέρα του ἢ τοὺς γονεῖς τοὺς ἔχων σώας τὰς φρένας, ὅποιος βρεθῆι ἐκεῖ πρέπει νὰ τοὺς προστατέψῃ [...]. Ἄν εἶναι μέτοικος ἢ ξένος, θὰ του δώσουν τιμητικὴ θέση στοὺς ἀγῶνες. Ἄν δὲν τοὺς βοηθήσῃ, θὰ ἐξοριστεῖ γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἄν βρῖσκεται προσωρινὰ στὴ χώρα καὶ τοὺς προστατεύσῃ, θὰ του δοθεῖ ἔπαινος, διαφορετικὰ θὰ του γίνῃ ἐπίπληξη. Ὁ δούλος που θὰ βοηθήσῃ θὰ ἀπελευθερωθεῖ. Ἄν δὲν τὸ κάνει, θὰ τιμωρηθεῖ μὲ 100 βουρδουλιές. (Πλάτων, Νόμοι IX 881 b-c).*

Παραλληλισμοὶ γίνονται μὲ τὴ σημερινὴ ἐγχώρια νομοθεσία, συγκεκριμένα μὲ τὸ ἀρθρο 288 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα (Παραμπόδιση ἀποτροπῆς κινδύνου καὶ παράλειψη οφειλόμενης βοήθειας) καὶ τὸ ἀρθρο 307, που εἶναι περισσότερο γνωστὸ ὡς παράλειψη λύτρωσης. Συγκρίσεις γίνονται γενικότερα μεταξύ τοῦ 9^{ου} βιβλίου των πλατωνικών Νόμων καὶ παλαιότερων νομοθεσιῶν ἀπὸ διαφορετικὸς πολιτισμοὺς: τὸν Κώδικα Οὐρ Ναμοῦ (2.100 π.Χ.) ἀπὸ τὸν Σουμεριακὸ πολιτισμὸ καὶ τὸν Κώδικα τοῦ Χαμουραμπί (1.750 π.Χ.) ἀπὸ τὸν Βαβυλωνιακὸ πολιτισμὸ. Γίνονται ἐιδικότερα παραλληλισμοὶ ὅσον ἀφορὰ τὴν κοινωνικὴ διαστρωμάτωση καὶ διαφοροποιήσεις ὅσον ἀφορὰ τὴν ἰσότητα των φύλων.

Συνδέσεις γίνονται περαιτέρω μεταξύ της ευθύνης του παρατηρητή και τη φύση του πολιτεύματος, ειδικότερα όσον αφορά την αποξένωση ή ταύτιση που νιώθει ο/η πολίτης με την κυβερνούσα δομή. Η αποξένωση μοιάζει να στηρίζει παραβατικές συμπεριφορές ή την αποσιώπιση τους ως έκφραση αλληλεγγύης στον συμπολίτη και γενικά την κοινότητα, ενώ η ταύτιση ή εγγύτητα προς την κυβερνούσα δομή ωθεί προς την καταγγελία παραβατικών συμπεριφορών, πάλι ως έκφραση αλληλεγγύης προς την κοινότητα. Τέλος, η εξασφάλιση ενός καλού πολιτεύματος και η διαπαιδαγώγηση ως προς αυτό το πολίτευμα είναι κατεύθυνση που στηρίζεται περαιτέρω με αντιπροσωπευτικά χωρία από τα αριστοτελικά Πολιτικά: *μέγιστον δὲ πάντων τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ διαμένειν τὰς πολιτείας, οὗ νῦν ὀλιγωροῦσι πάντες, τὸ παιδεύεσθαι πρὸς τὰς πολιτείας. ὄφελος γὰρ οὐθὲν τῶν ὠφελιμωτάτων νόμων καὶ συνδεδοξασμένων ὑπὸ πάντων τῶν πολιτευομένων, εἰ μὴ ἔσσονται εἰθισμένοι καὶ πεπαιδευμένοι ἐν τῇ πολιτείᾳ* Το πιο σημαντικό από όλα όσα είπαμε, όσον αφορά την ευστάθεια ενός πολιτεύματος, πράγμα που αυτή τη στιγμή όλοι παραμελούν, είναι η εκπαίδευση η κατάλληλη προς το πολίτευμα. Γιατί δεν υπάρχει κανένα όφελος ακόμη και από τους πιο χρήσιμους νόμους και από αυτούς που ομόφωνα ψηφίστηκαν από όλους τους πολίτες, αν αυτοί δεν γίνουν αντικείμενο εξάσκησης και εκπαίδευσης εντός της πολιτείας. (Αριστοτέλης, Πολιτικά V 1310a 12-17). *ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείαν ἀρίστην ταύτην τὴν τάξιν καθ' ἣν κἂν ὅστισοῦν ἄριστα πράττοι καὶ ζῶῃ μακαρίως, φανερόν ἐστιν. Ἐγινε φανερό ότι αναγκαστικά άριστο είναι το πολίτευμα εκείνο σύμφωνα με τους θεσμούς του οποίου κάθε πολίτης μπορεί να ζει άριστα και να βρίσκει ευτυχία.* (Αριστοτέλης, Πολιτικά VII 1324a)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ: Ύμνος της αρετής

ἀρετά, πολύμοχθε γένοι βροτείω, «Αρετή, που απαιτείς πολύ μόχθο από τα γένη των ανθρώπων»

θήραμα κάλλιστον βίω, «είσαι το καλύτερο είδος θήραμα που θα μπορούσε να επιδιώξει κανείς σε αυτήν την ζωή.»

σᾶς πέρι, παρθένε, μορφᾶς «για καθεμιά από τις διαφορετικές σου εκφάνσεις,»

καὶ θανεῖν ζαλωτός ἐν Ἑλλάδι πότμος «είναι αξιοζήλευτος ακόμη και ο θάνατος στην Ελλάδα,»

καὶ πόνους τλήναι μαλερούς ἀκάμαντας. «αλλά και αξίζει να αντέξει κανείς ατελείωτες δοκιμασίες.»

τοῖον ἐπὶ φρένα βάλλεις «Οι ιδιότητες που στοχεύεις να καταλάβουν τον λογισμό ενός ανθρώπου,»

καρπὸν ἰσαθάνατον χρυσοῦ τε κρεῖσσον «φέρνουν σε αυτόν, τον καρπὸ της αθανασίας που είναι πιο σπουδαίος και από το χρυσάφι.»

καὶ γονέων μαλακαυγήτοιό θ' ὕπνου. «Λειτουργεῖς, με τον ίδιο στοργικό τρόπο, που οι γονεῖς σηκώνουν το παιδί τους από το κρεβάτι, όταν ξημερώσει.»

σεῦ δ' ἔνεχ' οὐκ Διὸς Ἡρακλῆς Λήδας τε κοῦροι «Χωρὶς εσένα δεν θα μπορούσε να γεννηθεῖ από τον Δία, οὔτε ο Ηρακλῆς, οὔτε τα παιδιά της Λήδας οι Διόσκουροι,»

πόλλ' ἀνέτλασαν ἔργοις «οι οποίοι κατόρθωσαν να επιτύχουν μεγαλειώδη ἔργα,»

σὰν ἀγρεύοντες δύναμιν. «αντλώντας από εσένα τη δύναμη.»

σοῖς δὲ πόθοις Ἀχιλεὺς Αἴας τ' Αἶδαο δόμους ἤλθον. «Επειδὴ μάλιστα εσένα ποθούσαν και ο Αχιλλέας και ο Αἴας, κατέβηκαν για χάρη σου μέχρι τα δώματα του Ἄδη.»

σᾶς δ' ἔνεκεν φιλίου μορφᾶς Ἀταρνέος «Και ο Αταρνέος όταν κατέκτησε τις δικές σου μορφές αρετής,»

ἔντροφος ἀελίου χήρωσεν αὐγάς. «ἔγινε ο σύντροφος του Ηλίου, ο οποίος για χάρη του σταμάτησε πια να συνοδεύει τις αυγές.»

τοιγὰρ ἀοίδιμος ἔργοις, «Αυτόν λοιπόν που λόγω των ενάρετων ἔργων του,»

ἀθάνατόν τε μιν αὐξήσουσι Μοῦσαι, «τον εξυμνοῦν οι Μούσες, ὄχι μόνο παραμένει αθάνατος, αλλά επιπλέον αυξάνεται περισσότερο και η φήμη του.»

Μναμοσύνας θύγατρεις, Διὸς ξενίου σέβας αὐξουσai «Διότι οι Μούσες που είναι θυγατέρες της Μνημοσύνης και του Διός, αυξάνουν το σεβασμὸ των ανθρώπων προς τον ξένιο Δία,»

φιλίας τε γέρας βεβαίου. «αφού με τα δώρα τους, καλλιεργούν την φιλοξενία και επιβραβεύουν τις φιλικές σχέσεις.»

(*Aristotelis fragmenta*. 5 Diehl, 842 Page) Απόδοση κειμένου: Γιώργος Χαραλαμπίδης (με τροποποιήσεις)

Ὑμνος τῆς ἀρετῆς

ΜΙΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΓΙΑ ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΗ
ΘΩΜΑ ΒΟΥΤΙΟΥΚΛΗ

*ἀρετᾶ, πολύμοχθε γένει βροτείῳ,
θήραμα κάλλιστον, κάλλιστον, βίῳ,*

ΡΕΦΡΕΝ

Ἀρετῆ που για σε το γένος
των ἀνθρώπων πολυμοχθεί
εἶσαι ὅτι ποθήσει κάποιος
το καλύτερο στη ζωῆ.

*σᾶς πέρι, παρθένε, παρθένε, μορφᾶς
καὶ θανεῖν ζαλωτὸς ἐν Ἑλλάδι πότμος*

*πόνους τλήναι μαλερούς καὶ ἀκάμαντας τε
τοιῖον ἐπὶ φρένα βάλλεις, τοῖον ἐπὶ φρένα*

*καρπὸν ἰσαθάνατον χρυσοῦ τε κρεῖσσον
καὶ γονέων μαλακαυγήτοιό θ' ὕπνου*

[Πρώτη εκτέλεση](#), 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολιτικῆς Φιλοσοφίας, Καβάλα, Ἀπρίλιος 2014
Σύλλογος Φίλων Μουσικῆς Νομοῦ Καβάλας

[Σύνδεσμος παρακολούθησης ὅλου του συνεδρίου.](#)